

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет

ННІ економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е. Вейнштейна
Кафедра національної та міжнародної економіки
Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма «Економіка підприємства»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
БАКАЛАВРА

на тему «Фінансово-економічна ефективність і ризик-аналіз проекту організації виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області»

ШИФР КРБ.ЕП.1.537-03.1.2

Здобувачки _____ Брітнер Н.В.

Керівник _____ д.е.н., проф. Дідух С.М

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 12.06.2026 р., протокол № 17

Завідувач кафедри національної
та міжнародної економіки _____

Тетяна КУЛАКОВСЬКА

Одеса – 2026 рік

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е. Вейнштейна

Кафедра національної та міжнародної економіки

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

«02» березня 2026 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА здобувачці

Брітнер Наталі Володимирівні

1. Тема роботи «Фінансово-економічна ефективність і ризик-аналіз проєкту організації виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області»

Затверджена наказом ОНТУ від 02.10.2025 р. № 537-03. _____

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 05.06.2026 р. _____

3. Вихідні дані роботи

Наукові та науково-методичні публікації за темою роботи; публічна статистична інформація Державної служби статистики України; методичні вказівки для виконання розрахунків; інші електронні джерела.

4. Перелік питань, які потрібно розробити

1) теоретичні та методичні засади оцінювання фінансово-економічної ефективності і ризик-аналізу проєкту; 2) аналіз і діагностика ринкового потенціалу у сфері виробництва замороженої м'ясної продукції; 3) формування та обґрунтування інвестиційного проєкту щодо виробництва заморожених м'ясних виробів в Одеській області.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) таблиць – 16, рисунків – 4.

6. Дата видачі завдання 02.03.2026 р. _____

Керівник _____ д.е.н., проф. Дідух С.М.

Завдання прийняла до виконання _____ Брітнер Н.В.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми дослідження, опрацювання літературних джерел, формування плану роботи	02.03.2026 – 15.03.2026	
2	Дослідження теоретичних та методичних засад оцінювання інвестиційних проєктів і ризиків у м'ясопереробній галузі	16.03.2026 – 29.03.2026	
3	Аналіз ринку м'яса та заморожених м'ясних виробів в Україні	30.03.2026 – 11.04.2026	
4	Аналіз виробничого потенціалу Одеської області	12.04.2026 – 20.04.2026	
5	Обґрунтування інвестиційного проєкту виробництва заморожених м'ясних виробів	21.04.2026 – 05.05.2026	
6	Розрахунок інвестиційних витрат та виробничої програми	06.05.2026 – 20.05.2026	
7	Оцінка економічної ефективності та аналіз ризиків проєкту	21.05.2026 – 31.05.2026	
8	Формування висновків, оформлення роботи, перевірка та редагування	01.06.2026 – 05.06.2026	

Здобувач-дипломник _____ Брітнер Н.В

Керівник роботи _____ д.е.н., проф. Дідух С.М.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач-дипломник Брітнер Н.В _____

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу бакалавра

КРБ містить 107 сторінок, 17 таблиць, 4 рисунки, список використаних джерел з 31 найменувань, додатки.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практична оцінка фінансово-економічної ефективності та ризиків реалізації проєкту виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області.

Об'єктом дослідження є процес оцінювання фінансово-економічної ефективності та ризиків реалізації інвестиційного проєкту з виробництва заморожених м'ясних виробів.

Предметом дослідження є теоретико-методичні підходи, організаційно-економічні умови, фінансово-економічні показники та ризики реалізації інвестиційного проєкту виробництва заморожених м'ясних виробів в Одеській області.

Завданням роботи передбачено: розкрити економічну сутність та особливості реалізації інвестиційних виробничих проєктів у м'ясопереробній галузі; охарактеризувати підприємницькі ризики та методи їх оцінювання; провести діагностику стану та тенденцій розвитку ринку м'яса і заморожених м'ясних виробів в Україні; обґрунтувати доцільність реалізації інвестиційного проєкту; здійснити розрахунок необхідного обсягу інвестицій; оцінити фінансово-економічну ефективність проєкту за основними фінансовими показниками.

За результатами роботи сформульовано висновки щодо економічної доцільності реалізації інвестиційного проєкту виробництва заморожених м'ясних виробів в Одеській області. Доведено, що проєкт є інвестиційно привабливим, має позитивні фінансові показники та прийнятний рівень ризику, що створює передумови для його практичної реалізації.

Одержані результати можуть бути використані при прийнятті управлінських рішень щодо створення підприємств м'ясопереробної галузі.

Рік виконання роботи – 2026.

Рік захисту роботи – 2026.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБҐРУНТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В АГРОПРОДОВОЛЬЧОМУ СЕКТОРІ.....	10
1.1. Економічна сутність та особливості реалізації інвестиційних виробничих проектів у сфері виробництва м'ясних виробів	10
1.2. Методичні підходи та система показників оцінювання фінансово- економічної ефективності інвестиційних проєктів	16
1.3. Підприємницькі ризики інвестиційних проєктів у м'ясопереробній галузі та методи їх оцінювання	23
Висновок до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ДІАГНОСТИКА РИНКОВИХ УМОВ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ ВИРОБНИЦТВА ЗАМОРОЖЕНИХ М'ЯСНИХ ВИРОБІВ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	32
2.1. Діагностика стану та тенденцій розвитку ринку м'яса та заморожених м'ясних виробів в Україні	32
2.2. Аналіз потенціалу виробництва м'яса та м'ясних продуктів Одеської області	45
2.3. Організаційно-економічне обґрунтування та актуальність інвестиційного проекту виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів	49
Висновок до розділу 2.....	53
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ТА ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЄКТУ СТВОРЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ЗАМОРОЖЕНИХ М'ЯСНИХ ВИРОБІВ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ.....	55
3.1. Розрахунок інвестицій	55
3.2. Розрахунок виробничої програми цеху	58
3.3. Розрахунок собівартості	59
3.4. Оцінка економічної ефективності проєкту.....	65
3.5. Оцінка ризиків реалізації інвестиційного проєкту	69
Висновок до розділу 3.....	74
ВИСНОВКИ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79
ДОДАТКИ.....	82

ВСТУП

Сучасні умови розвитку економіки України характеризуються високим рівнем нестабільності зовнішнього середовища, посиленням конкурентної боротьби, трансформацією споживчих потреб та необхідністю пошуку ефективних напрямів інвестиційного розвитку підприємств. Особливої актуальності ці питання набувають для агропродовольчого сектору, який відіграє важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки країни, формуванні внутрішнього ринку харчових продуктів та розвитку виробничого потенціалу регіонів. У таких умовах підприємства харчової та м'ясопереробної промисловості потребують впровадження сучасних технологій, оновлення матеріально-технічної бази, розширення асортименту продукції та підвищення ефективності використання інвестиційних ресурсів.

Одним із важливих напрямів розвитку м'ясопереробної галузі є виробництво заморожених м'ясних виробів, попит на які зростає під впливом зміни способу життя населення, збільшення потреби у продуктах швидкого приготування, розвитку роздрібної торгівлі та поширення сучасних форматів споживання харчової продукції. Заморожені м'ясні вироби поєднують у собі зручність використання, тривалий строк зберігання, можливість широкого асортиментного наповнення та стабільність якісних характеристик за умови дотримання технологічних вимог. Саме тому організація виробництва такої продукції виступає перспективним напрямом інвестиційної діяльності, що може забезпечити підприємству стійкі конкурентні переваги, стабільні грошові потоки та розширення ринкових позицій.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що м'ясопереробна промисловість є однією з важливих складових харчової промисловості України, оскільки забезпечує переробку продукції тваринництва, створення доданої вартості та задоволення потреб населення у якісних і безпечних харчових продуктах. Водночас функціонування підприємств цієї галузі супроводжується низкою проблем, серед яких слід виділити нестабільність цін на м'ясну сировину, залежність від постачальників, зростання виробничих витрат, високі вимоги до

санітарно-гігієнічних норм, необхідність підтримання холодового ланцюга та посилення конкуренції на ринку готової продукції. У зв'язку з цим реалізація інвестиційних проєктів у м'ясопереробній галузі потребує не лише визначення потенційної прибутковості, але й комплексного аналізу ризиків, які можуть впливати на кінцеві результати діяльності підприємства.

Зростання попиту на заморожені м'ясні напівфабрикати обумовлене зміною споживчих переваг населення, розвитком сучасних форматів торгівлі та потребою у продуктах швидкого приготування. Це формує передумови для реалізації інвестиційних проєктів зі створення виробництва такої продукції в Україні. Такий асортимент дозволяє орієнтуватися на різні групи споживачів, розширювати можливості збуту та підвищувати рівень завантаження виробничих потужностей. Застосування сучасних технологічних ліній, автоматизація виробничих процесів, використання ефективних систем заморожування та дотримання вимог безпечності харчової продукції створюють передумови для підвищення якості готової продукції, зниження трудомісткості виробництва та зміцнення конкурентних позицій підприємства.

Одеська область має значний потенціал для розвитку виробництва м'ясних і заморожених м'ясних виробів завдяки наявності споживчого ринку, розвиненій транспортно-логістичній інфраструктурі, можливостям залучення сировинних ресурсів та сприятливому географічному положенню. Регіональний аспект дослідження є важливим, оскільки ефективність інвестиційного проєкту значною мірою залежить не лише від внутрішніх виробничих показників, а й від стану ринку, рівня конкуренції, доступності ресурсів, логістичних витрат та платоспроможного попиту населення. Саме тому обґрунтування доцільності створення виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області має як практичне, так і наукове значення.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та практична оцінка фінансово-економічної ефективності та ризиків реалізації інвестиційного проєкту виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- розкрити економічну сутність та особливості реалізації інвестиційних виробничих проєктів у сфері виробництва м'ясних виробів;
- дослідити методичні підходи та систему показників оцінювання фінансово-економічної ефективності інвестиційних проєктів;
- охарактеризувати підприємницькі ризики інвестиційних проєктів у м'ясопереробній галузі та методи їх оцінювання;
- провести діагностику стану та тенденцій розвитку ринку м'яса і заморожених м'ясних виробів в Україні;
- проаналізувати потенціал виробництва м'яса та м'ясних продуктів в Одеській області;
- обґрунтувати організаційно-економічну доцільність реалізації інвестиційного проєкту виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів;
- здійснити розрахунок необхідного обсягу інвестицій для створення виробничого цеху;
- оцінити фінансово-економічну ефективність інвестиційного проєкту за допомогою показників чистого приведеного доходу, індексу дохідності, внутрішньої норми дохідності, періоду окупності та рентабельності інвестицій;
- визначити основні ризики впровадження інвестиційного проєкту та запропонувати напрями їх зниження.

Об'єктом дослідження є процес економічного обґрунтування інвестиційного проєкту у сфері виробництва заморожених м'ясних виробів.

Предметом дослідження виступають теоретико-методичні підходи, організаційно-економічні умови, фінансові показники та ризики реалізації інвестиційного проєкту створення виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області.

У процесі дослідження використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи економічного аналізу, зокрема методи аналізу й синтезу для дослідження теоретичних основ інвестиційної діяльності; метод узагальнення для

систематизації наукових підходів до оцінювання економічної ефективності; порівняльний метод для аналізу ринкових умов і тенденцій розвитку галузі; розрахунково-аналітичний метод; метод дисконтування грошових потоків для оцінки ефективності проєкту; метод аналізу ризиків для визначення можливих загроз реалізації інвестиційного рішення та напрямів їх мінімізації.

Інформаційною базою дослідження стали наукові праці вітчизняних учених з питань інвестиційної діяльності, інноваційного розвитку, економічної ефективності та управління ризиками, статистичні матеріали, аналітичні дані щодо розвитку ринку м'яса і м'ясопродуктів, методичні підходи до оцінювання інвестиційних проєктів, а також розрахункові матеріали, сформовані в процесі розроблення проєкту створення виробництва заморожених м'ясних виробів.

Практичне значення роботи полягає в можливості використання отриманих результатів для обґрунтування інвестиційних рішень у сфері м'ясопереробної промисловості, планування створення або розширення виробництва заморожених м'ясних виробів, оцінювання фінансово-економічної ефективності проєктів та визначення основних ризиків їх реалізації. Результати дослідження можуть бути застосовані підприємствами харчової промисловості, інвесторами, бізнес-структурами та органами місцевого управління під час розроблення програм розвитку виробничого потенціалу регіону.

Структура роботи відповідає поставленій меті та завданням дослідження. Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. У першому розділі розглянуто теоретико-методичні основи обґрунтування економічної ефективності та оцінювання ризиків інвестиційних проєктів в агропродовольчому секторі. У другому розділі проведено діагностику ринкових умов та обґрунтовано доцільність реалізації проєкту виробництва заморожених м'ясних виробів в Одеській області. У третьому розділі здійснено розробку та економічне обґрунтування проєкту створення виробництва заморожених м'ясних виробів, проведено розрахунок інвестицій, виробничої програми, собівартості, оцінено фінансово-економічну ефективність і ризики впровадження інвестиційного проєкту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБҐРУНТУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ОЦІНЮВАННЯ РИЗИКІВ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В АГРОПРОДОВОЛЬЧОМУ СЕКТОРІ

1.1. Економічна сутність та особливості реалізації інвестиційних виробничих проєктів у сфері виробництва м'ясних виробів

Питання теоретичного обґрунтування інвестицій та особливостей здійснення інвестиційної діяльності підприємств є предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних учених. Значний внесок у розвиток теорії та практики інвестування зробили Атамась Г. П., Базилюк Я. Б., Гвоздєв Ю. В., Гейко Т. Ю., Дешко А. Л., Петренко О. П., Петухова О. М., Покришка Д. С., Федоренко В. Г., Харчук С. А., Шайтанова Є. С., Шевченко А. А. та інші науковці, у працях яких розглянуто економічну сутність інвестицій, методичні підходи до оцінювання ефективності інвестиційних вкладень, а також особливості формування та реалізації інвестиційних проєктів.

Сутність інвестиційних виробничих проєктів полягає у цілеспрямованому залученні фінансових, матеріально-технічних та інтелектуальних ресурсів для створення нових, модернізації або розширення діючих виробничих потужностей підприємств, що спрямовано на забезпечення стабільного економічного результату, підвищення конкурентоспроможності продукції та формування передумов для довгострокового розвитку підприємства. При цьому за науковим дослідженням Гвоздєва Ю. В. інвестиції як економічна категорія розглядаються як вкладення капіталу в різні види активів з метою отримання економічного, соціального та інноваційного ефекту в майбутньому, водночас такі вкладення завжди супроводжуються певним рівнем ризику та невизначеністю щодо строків отримання кінцевих результатів, що є характерною особливістю інвестиційної діяльності в умовах функціонування ринкової економіки [1].

На думку Харчук С. А., інвестиційна діяльність посідає важливе місце у системі сучасних економічних відносин, оскільки суттєво впливає як на

підприємства, що залучають інвестиційні ресурси, так і на суб'єктів, які виступають їх джерелом [2]. У зв'язку з цим інвестиційні процеси розглядаються як один із ключових чинників забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання.

Окрему увагу питанням ролі інвестицій у забезпеченні економічного зростання приділяє Шайтанова Є. С. Науковиця підкреслює, що інвестиції є необхідною передумовою розвитку економіки та модернізації виробництва, а тому важливим завданням є стимулювання збільшення обсягів вкладень в основний капітал підприємств [3].

У дослідженнях Атамась Г. П., Базилюка Я. Б., Гейка Т. Ю., Харчук С. А. та інших дослідників [2; 4; 5] наголошується на наявності низки системних проблем розвитку національної економіки, серед яких недостатня забезпеченість підприємств власними фінансовими ресурсами, зношеність виробничих фондів та обмежена здатність господарюючих суб'єктів адаптуватися до кризових умов. Наслідком таких процесів є скорочення обсягів виробництва та погіршення фінансово-економічного стану підприємств.

За працями Федоренко В. Г. та Петухової О. М. інвестиційний проєкт виробничого спрямування трактується як комплекс взаємопов'язаних організаційних, технічних, фінансових та управлінських заходів, реалізація яких обмежена певним часовим періодом і спрямована на досягнення конкретних економічних цілей шляхом ефективного використання наявних ресурсів. Для таких проєктів характерним є здійснення значних початкових капіталовкладень, після чого відбувається послідовне управління виробничими витратами, фінансовими потоками та отриманими результатами, що забезпечує раціональну організацію виробничої діяльності та створює можливості для адаптації підприємства до змін зовнішнього економічного середовища [6; 7].

Особливості реалізації інвестиційних проєктів у сфері виробництва м'ясних виробів значною мірою обумовлюються їхнім тісним зв'язком із функціонуванням агропромислового комплексу, оскільки ефективність діяльності підприємств галузі безпосередньо залежить від стабільності забезпечення якісною сировиною, рівня

розвитку логістичної інфраструктури, надійності каналів постачання та дотримання ветеринарно-санітарних вимог на всіх етапах виробничого процесу. У зв'язку з цим під час реалізації таких проєктів виникає низка специфічних ризиків, серед яких особливе місце займають коливання цін на м'ясну сировину, сезонні зміни у виробництві продукції тваринництва, нестабільність ринкової кон'юнктури та підвищені вимоги до безпечності харчової продукції, що потребує більш ретельного планування та контролю інвестиційної діяльності.

Важливою характеристикою інвестиційних проєктів у м'ясопереробній галузі є їх спрямованість на формування доданої вартості шляхом поглибленої переробки сировини, впровадження сучасного високотехнологічного обладнання, автоматизації виробничих процесів, цифровізації систем управління та підвищення рівня енергоефективності виробництва. Реалізація таких заходів дозволяє не лише скорочувати виробничі витрати та підвищувати продуктивність праці, але й розширювати асортимент продукції, покращувати її споживчі властивості та зміцнювати ринкові позиції підприємства, що в сукупності формує високий рівень інвестиційної привабливості галузі та створює додаткові можливості для її розвитку.

Окремо слід зазначити, що інвестиційна діяльність у сфері виробництва м'ясних виробів характеризується значною капіталомісткістю, оскільки створення сучасного виробництва потребує суттєвих фінансових ресурсів для будівництва виробничих приміщень, придбання технологічного обладнання, формування систем зберігання та транспортування продукції, а також забезпечення належного рівня контролю якості. При цьому фінансування інвестиційних проєктів може здійснюватися за рахунок власних коштів підприємств, банківського кредитування, державної підтримки у формі субсидій та дотацій, а також шляхом залучення іноземних інвестицій, що обумовлює необхідність проведення комплексної оцінки економічної доцільності проєкту, визначення строків його окупності та аналізу можливих інвестиційних ризиків [8].

Управління інвестиційною діяльністю підприємств м'ясопереробної промисловості базується на загальних принципах інвестиційного менеджменту,

проте в практичній діяльності набуває виражених галузевих особливостей, які визначаються специфікою виробничих процесів, технологічною складністю обладнання та необхідністю забезпечення безперервності виробництва. Водночас інвестиційні рішення в цій сфері тісно пов'язані з питаннями формування надійної сировинної бази, організації логістичних процесів та підтримання ефективного функціонування холодового ланцюга, що має вирішальне значення для збереження якості та безпечності готової продукції.

Варто враховувати, що створення будь-якого підприємства з виробництва м'ясних виробів фактично є результатом реалізації масштабного інвестиційного проєкту, який потребує значних початкових капіталовкладень і спрямований на формування виробничого потенціалу суб'єкта господарювання. Основна частина початкових інвестицій зазвичай спрямовується на будівництво виробничих цехів, холодильних та морозильних комплексів, придбання обладнання для переробки м'ясної сировини, створення систем зберігання та транспортування продукції, тобто на формування матеріально-технічної бази підприємства та розвиток його основних виробничих засобів (рис. 1.1).

Поряд із вкладеннями в матеріальні активи здійснюється інвестування в нематеріальні ресурси, що передбачає впровадження сучасних технологій заморожування та переробки м'яса, систем контролю якості й безпечності продукції, програмного забезпечення для автоматизації виробничих процесів та цифрових рішень для управління діяльністю підприємства. Водночас важливим елементом інвестиційного забезпечення виступає формування оборотного капіталу, який необхідний для підтримання безперервності виробничого циклу та включає закупівлю м'ясної сировини, спецій, допоміжних інгредієнтів, пакувальних матеріалів та інших виробничих ресурсів. У цьому контексті особливого значення набуває формування стабільної системи постачання сировини, що може забезпечуватися як шляхом створення власної сировинної бази, так і через укладання довгострокових договорів із виробниками продукції тваринництва, що сприяє підвищенню надійності виробництва та зниженню ризиків перебоїв у забезпеченні підприємства необхідними ресурсами.

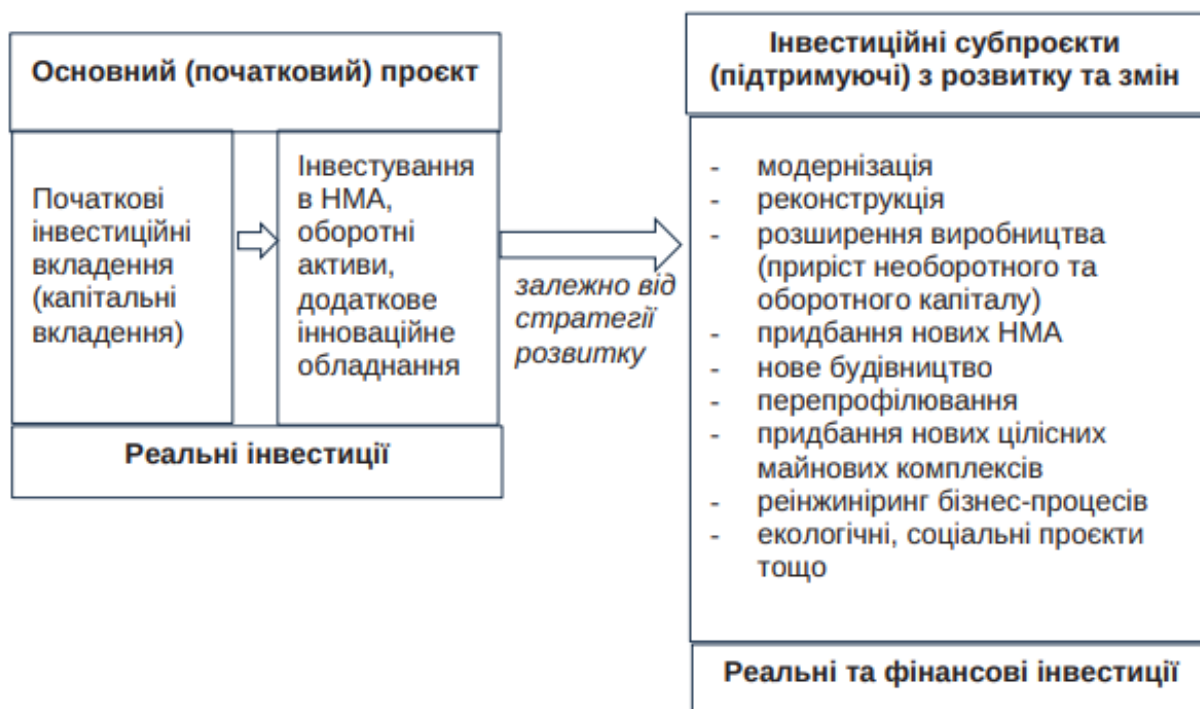

Рис. 1.1. Загальний алгоритм формування інвестиційних проєктних рішень при створенні та функціонуванні підприємства

Джерело: складено автором на основі [9]

У процесі подальшого розвитку підприємства та переходу до стадії стабільного функціонування інвестиційна діяльність поступово набуває більш складного та багаторівневого характеру, оскільки реалізується через систему окремих інвестиційних проєктів і субпроєктів, які формуються відповідно до стратегічних цілей розвитку підприємства та спрямовуються на підвищення його виробничої ефективності, конкурентоспроможності й ринкової стійкості. У межах таких проєктів здійснюється оновлення та заміна технологічного обладнання для переробки м'ясної сировини, модернізація холодильних і морозильних систем, розширення виробничих потужностей, а також впровадження сучасних автоматизованих ліній для формування, фасування та пакування м'ясних виробів і заморожених напівфабрикатів, що дозволяє підвищити продуктивність виробництва та забезпечити стабільну якість готової продукції.

Одним із важливих напрямів інвестиційної діяльності виступають вкладення в оборотний капітал, необхідність яких обумовлюється збільшенням обсягів виробництва та розширенням асортименту продукції, зокрема ковбасних виробів,

заморожених напівфабрикатів, готових м'ясних страв та інших видів продукції глибокої переробки м'яса. Одночасно підприємства здійснюють інвестування в оновлення нематеріальних активів шляхом впровадження сучасних технологій шокового заморожування, цифрових систем простежуваності продукції на всіх етапах виробничого циклу, а також програмних рішень із використанням елементів штучного інтелекту для контролю технологічних параметрів і забезпечення належного рівня якості та безпечності продукції.

У міру зміцнення ринкових позицій підприємства можуть реалізовувати більш масштабні інвестиційні проєкти, які передбачають будівництво нових виробничих об'єктів, розширення існуючих переробних комплексів, модернізацію або реінжиніринг технологічних процесів, а також створення сучасних інтегрованих виробничих систем, що забезпечують ефективне поєднання всіх етапів виробництва та реалізації продукції. Подібні проєкти, як правило, характерні для періодів стратегічного розвитку підприємства, освоєння нових сегментів ринку або виходу на зовнішні ринки збуту, що супроводжується необхідністю суттєвого збільшення виробничого потенціалу та підвищення рівня конкурентоспроможності.

Важливим напрямом інвестиційного розвитку підприємств м'ясопереробної галузі є реалізація проєктів вертикальної інтеграції, які передбачають формування власної сировинної бази шляхом інвестування у тваринницькі комплекси, фермерські господарства або партнерські аграрні підприємства. Необхідність реалізації таких проєктів обумовлюється значною часткою витрат на м'ясну сировину в структурі собівартості готової продукції, а також потребою забезпечення стабільної якості, безперервності та прогнозованості постачання виробничих ресурсів. У результаті підприємства поступово переходять до моделі повного виробничого циклу, яка охоплює всі стадії створення доданої вартості – від вирощування тваринницької продукції до виробництва та реалізації готових м'ясних виробів.

Практика функціонування великих підприємств м'ясопереробної галузі свідчить про поступову еволюцію інвестиційної діяльності від базових вкладень у

виробничі потужності до формування вертикально інтегрованих структур, які включають власні тваринницькі комплекси, підприємства з переробки сировини, логістичні центри, складські потужності та мережі збуту готової продукції. На наступних етапах розвитку така модель доповнюється інвестиціями у диверсифікацію виробничої діяльності, розроблення нових брендів ліній продукції, розширення експортного потенціалу, а також реалізацію екологічних і соціальних проєктів, спрямованих на забезпечення принципів сталого розвитку, що в сучасних умовах стає важливим чинником довгострокової ефективності та інвестиційної привабливості підприємств м'ясної галузі.

1.2. Методичні підходи та система показників оцінювання фінансово-економічної ефективності інвестиційних проєктів

Оцінювання фінансово-економічної ефективності інвестиційних проєктів є ключовим етапом прийняття управлінських рішень щодо доцільності вкладення капіталу. У сучасній практиці для цього використовуються статичні та динамічні методи оцінювання, які дозволяють визначити прибутковість, окупність та рівень ризику інвестицій.

У процесі розвитку наукових підходів до трактування категорії «ефективність» сформувалася значна кількість концептуальних підходів, кожен із яких розкриває сутність даного поняття з різних методологічних позицій залежно від цілей дослідження та специфіки об'єкта аналізу [10; 11]. Зокрема, підхід альтернативної вартості передбачає визначення ефективності через співвідношення фактичних результатів діяльності підприємства та потенційно можливих результатів за умов повного використання наявних ресурсів і виробничих можливостей; оптимальний підхід розглядає ефективність як стан економічної системи, за якого покращення положення одного суб'єкта можливе лише за умови погіршення становища іншого; підхід продуктивності факторів виробництва ґрунтується на досягненні заданого обсягу виробництва при мінімально можливому використанні ресурсів; ресурсний підхід визначає ефективність через результативність використання одиниці ресурсів; витратний

підхід орієнтується на співвідношення отриманих результатів та понесених витрат; результативний підхід базується на оцінюванні співвідношення результатів і ресурсів як кінцевого результату діяльності; цільовий підхід передбачає визначення ефективності через ступінь досягнення поставлених цілей за рахунок раціональної організації системи управління; потребнісний підхід розглядає ефективність у контексті відповідності результатів суспільним потребам, а статико-динамічний підхід базується на оцінюванні ефективності з урахуванням часових змін та співвідношення поточних і перспективних результатів діяльності.

Враховуючи специфіку інвестиційної діяльності, яка характеризується підвищеним рівнем ризику, тривалими строками реалізації та необхідністю значних обсягів фінансових ресурсів, особливого значення набуває саме результативний підхід, оскільки кінцевою метою інноваційної діяльності є отримання додаткового економічного ефекту за рахунок створення, впровадження та подальшої комерціалізації інноваційних рішень. Ефективність інвестицій у такому контексті доцільно розглядати як ступінь досягнення максимально можливого результату від реалізації інвестиційного продукту, при цьому умовно еталонним рівнем приймається 100 %, хоча на практиці досягнення такого показника є практично неможливим через вплив внутрішніх і зовнішніх факторів невизначеності.

Оскільки інвестиційні процеси мають довготривалий характер, важливим елементом оцінювання їх ефективності виступає статико-динамічний підхід, який дозволяє враховувати зміну результативності на різних етапах реалізації інвестиційного проєкту. На етапі впровадження та первинного освоєння інвестиції ефективність переважно має статичний характер і визначається короткостроковими економічними показниками, тоді як після виходу інвестиційного продукту на ринок вона набуває динамічного характеру, оскільки на результати діяльності починають впливати зміни попиту, ринкової кон'юнктури, рівня конкуренції та фінансових потоків підприємства [12].

Поряд із результативним підходом у сучасній економічній практиці також широко застосовується цільовий підхід, відповідно до якого ефективність

інвестиційної діяльності визначається ступенем досягнення стратегічних цілей підприємства, серед яких ключовими є отримання додаткового прибутку, формування монопольного або домінуючого становища на ринку інноваційної продукції, максимальне задоволення потреб споживачів, а також створення та зміцнення довгострокових конкурентних переваг підприємства, що в сукупності формує його інвестиційну та ринкову привабливість (рис. 1.2).

Значна складність інноваційних процесів, їх багатостадійність, а також потреба у залученні істотних обсягів фінансових ресурсів обумовлюють доцільність застосування витратного підходу до оцінювання ефективності, відповідно до якого результативність інвестиційної діяльності визначається через співвідношення між понесеними витратами та отриманими результатами. Водночас слід враховувати, що окремі методичні підходи мають певні обмеження, оскільки частина показників орієнтована переважно на оцінювання комерційного або бюджетного ефекту без комплексного врахування впливу інвестицій на виробничо-господарську діяльність підприємства в цілому [13]. Крім того, застосування методів порівняльної оцінки інвестиційних проєктів ускладнюється тим, що інвестиційна продукція часто має принципово новий характер, у зв'язку з чим забезпечити повну тотожність об'єктів порівняння практично неможливо [12].

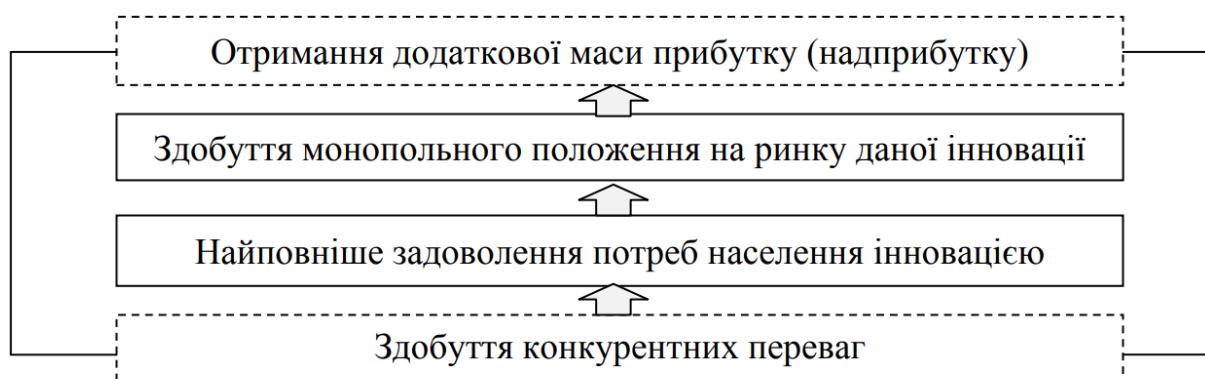

Рис. 1.2. Система цілей підприємства під час створення та впровадження інновації

Джерело: складено автором на основі [13]

Особливе значення в системі оцінювання ефективності інвестиційної діяльності набуває динамічний підхід, сутність якого ґрунтується на використанні

показників грошових потоків та обов'язковому врахуванні фактора часу при визначенні економічної доцільності реалізації інвестиційних проєктів. У межах даного підходу застосовуються такі ключові показники, як чиста приведена вартість (NPV), внутрішня норма прибутковості (IRR), термін окупності інвестицій та індекс прибутковості, які дозволяють оцінити ефективність інвестиційних рішень в умовах реального ринкового середовища з урахуванням дисконтування грошових потоків. Водночас у практиці оцінювання інвестиційних проєктів використовуються також комбіновані методики, які поєднують елементи статичного та динамічного підходів, що дає змогу більш повно враховувати вплив часового чинника на результати інвестиційної діяльності, хоча окремі з них мають певні методичні недоліки, пов'язані з обмеженням трактуванням терміну окупності виключно як періоду повернення кредитних ресурсів [14].

У сучасних умовах господарювання підприємства все частіше здійснюють оцінювання ефективності інвестиційної діяльності на основі комплексного підходу, який передбачає одночасне використання результативного, цільового, витратного та статико-динамічного підходів (табл. 1.1). Застосування такого інтегрованого підходу забезпечує можливість не лише оцінити кінцеві результати інвестиційної діяльності, але й визначити рівень досягнення стратегічних цілей підприємства, а також проаналізувати ефективність використання фінансових ресурсів з урахуванням тривалості, складності та ризиковості інвестиційних процесів, що в сукупності дозволяє сформувати більш обґрунтовану систему прийняття управлінських рішень у сфері інвестиційного розвитку.

Таблиця 1.1

Комплексний підхід до визначення ефективності інвестиційної діяльності

Особливості інвестиційної діяльності	Складова комплексного підходу	Змістове відображення складових комплексного підходу
Варіативний розподіл отримання результату	Результативний підхід Цільовий підхід	Співвідношення наявного рівня прибутку від інвестиційної діяльності до запланованого (max) рівня прибутку
Цільова спрямованість (отримання максимального прибутку)		
Висока капіталомісткість	Витратний підхід	Співвідношення прибутку від інвестиційної діяльності та витрат на здійснення інвестиційної діяльності
Значна тривалість інвестиційного процесу		
Дуалістичний характер отримання результатів в часі (розвиток інвестиції на ринку)	Статико-динамічний підхід	Співвідношення результатів та витрат інвестиційної діяльності з урахуванням фактору часу

Джерело: складено автором на основі [15]

Перевага комплексного підходу полягає в тому, що він дозволяє врахувати взаємозв'язок між різними складовими ефективності та сформувати ієрархічну систему оцінювання інвестиційної діяльності підприємства (рис. 1.3).

На основі поєднання зазначених підходів формується комплексна система показників оцінювання ефективності інвестиційної діяльності підприємства, до складу якої входять взаємопов'язані групи індикаторів, що характеризують різні аспекти результативності впровадження науково-технічних заходів. Зокрема, до першої групи належать показники виробничої ефективності, які відображають вплив інвестицій на процеси виробництва та рівень використання ресурсів, серед яких виділяють темп приросту ефективності виробництва окремих видів продукції (робіт) у результаті впровадження науково-технічних заходів, а також відносну економію собівартості продукції, що досягається за рахунок їх реалізації.

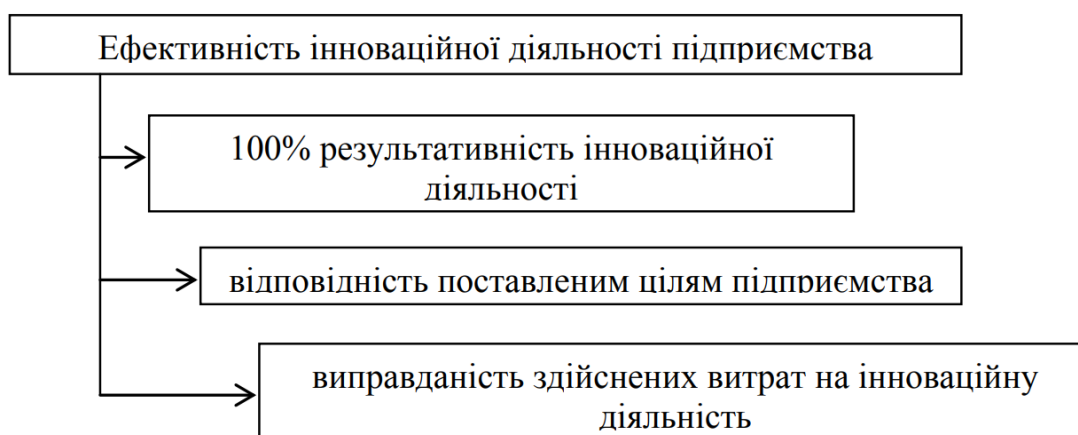

Рис. 1.3. умови необхідності та достатності визначення ефективності інвестиційної діяльності підприємства

Джерело: складено автором на основі [15]

Друга група охоплює показники фінансової ефективності науково-технічних заходів, які характеризують вплив інвестицій на формування фінансових результатів підприємства, зокрема приріст прибутку внаслідок реалізації інвестиційних рішень, збільшення доданої вартості, включаючи амортизаційні відрахування, що формується як за рахунок інтенсивних, так і екстенсивних факторів, а також приріст доходу, отриманого від впровадження інвестиційних заходів у виробничу діяльність.

Третя група включає показники інвестиційної ефективності науково-технічних заходів, які відображають рівень технологічного розвитку та інвестиційної активності підприємства. До них відносять кількість впроваджених науково-технічних засобів, зростання питомої ваги прогресивних технологічних процесів та сучасних інформаційних технологій у структурі виробництва, підвищення коефіцієнта автоматизації та організаційного рівня виробництва і праці, кількість отриманих патентів або авторських свідоцтв, індекс цитування науково-технічних розробок, а також зростання рівня конкурентоспроможності підприємства та його продукції на ринку [14; 15].

На основі сучасних методичних підходів також сформовано систему узагальнюючих показників економічної ефективності інвестиційної діяльності, серед яких ключове значення мають норма прибутку, період окупності, чистий

приведений дохід, індекс рентабельності та внутрішня норма дохідності. Норма прибутку визначається як співвідношення середньорічного прибутку, отриманого від реалізації інвестицій, до обсягу первісних інвестицій; період окупності характеризує тривалість повернення вкладених коштів за рахунок генерованих прибутків; чистий приведений дохід відображає різницю між дисконтованою вартістю майбутніх грошових потоків та загальним обсягом інвестиційних витрат за весь період реалізації проєкту; індекс рентабельності дозволяє оцінити рівень дохідності інвестиційного проєкту відносно обсягу інвестованого капіталу; внутрішня норма дохідності характеризує таку ставку дисконту, за якої приведені доходи та витрати інвестиційного проєкту є рівними.

У процесі оцінювання ефективності інвестиційної діяльності також широко використовуються маркетингові методи аналізу, які дозволяють визначити рівень сприйняття інвестиційного продукту споживачами та оцінити його конкурентні переваги на ринку:

- модель Розенберга, яка полягає в оцінці нового товару споживачами з погляду його придатності для задоволення потреб;

- модель з ідеальною точкою С, що ґрунтується на штучному введенні нового компоненту, який є ідеальним з погляду споживача і найбільше відображає характеристику нового продукту;

- модель «товарної системи», яка дозволяє оцінити сукупність потреб, що знаходяться в основі товарів-конкурентів;

- методи бізнес-аналізу та казуальних досліджень [16].

У сучасних умовах важливим складником оцінювання ефективності інвестиційної діяльності є також визначення соціальних результатів упровадження інвестицій, оскільки інвестиційні рішення впливають не лише на економічні показники діяльності підприємства, але й на рівень задоволення суспільних потреб, умови праці працівників та стан навколишнього середовища. Соціальний ефект інвестицій водночас має і економічний вимір, оскільки опосередковано сприяє підвищенню якості життя населення та формуванню додаткових суспільних вигод. Практичне оцінювання соціальних результатів інвестиційної діяльності пов'язане

передусім із визначенням впливу інвестиційних проєктів на екологічний стан довкілля, при цьому основними підходами виступають оцінка потенційних збитків від забруднення та порівняння витрат на реалізацію екологічно безпечних і альтернативних, екологічно менш безпечних варіантів інвестиційних рішень.

1.3. Підприємницькі ризики інвестиційних проєктів у м'ясопереробній галузі та методи їх оцінювання

Проектні ризики характеризуються складністю, багатогранністю та різноманітністю проявів, що ускладнює формування єдиного підходу до їх класифікації. У науковій літературі відсутня загальноприйнята система їх групування, оскільки різні дослідники по-різному визначають причини виникнення ризиків, особливості їх прояву та вплив на результати реалізації інвестиційних проєктів.

У межах традиційного підходу ризики поділяють на дві основні групи. До першої належать технічні ризики, які пов'язані з можливими порушеннями виробничого процесу, відмовами обладнання, аварійними ситуаціями та впливом природних факторів. Другу групу становлять комерційні ризики, що виникають унаслідок недосягнення запланованих ринкових результатів через зміни попиту, посилення конкуренції або помилки у збутовій політиці підприємства [17].

Поряд із цим у сучасних дослідженнях застосовуються більш деталізовані підходи до класифікації ризиків. Зокрема, виділяють фінансові, інфляційні, операційні, технічні та комерційні ризики, що дозволяє більш точно визначати джерела потенційних втрат та оцінювати їх вплив на результати реалізації інвестиційних проєктів. Такий підхід підтверджує багатокомпонентний характер ризикового середовища та необхідність його комплексного врахування під час прийняття управлінських рішень.

Відповідно до сучасних методичних підходів проєктні ризики доцільно класифікувати за кількома основними ознаками, серед яких найбільшого поширення набули поділ за видами ризику, етапами реалізації проєкту, джерелами

виникнення, рівнем складності, характером фінансових наслідків та можливістю прогнозування [18].

Однією з найбільш важливих є класифікація за видами ризиків, яка дозволяє визначити основні фактори невизначеності під час реалізації інвестиційного проєкту. До цієї групи належать:

- ризик втрати фінансової стійкості, який виникає внаслідок дисбалансу між джерелами фінансування та грошовими потоками проєкту
- ризик неплатоспроможності, що пов'язаний із зниженням ліквідності активів на фоні невідповідної структури короткострокових зобов'язань
- ризик проєктування, який формується через недоліки бізнес-планування, недостатність інформації або використання застарілих технологічних рішень
- ризики реалізації проєкту, що виникають у процесі виконання будівельно-монтажних та організаційних робіт і часто зумовлені низькою якістю управління або недостатньою кваліфікацією виконавців
- маркетинговий ризик, який пов'язаний із неточним прогнозуванням обсягів реалізації продукції, рівня цін та ринкового попиту, що безпосередньо впливає на дохідність проєкту
- ризик фінансування, що виникає через нестачу інвестиційних ресурсів, затримки їх надходження або неефективну структуру капіталу
- інфляційний ризик пов'язаний із знеціненням грошових потоків унаслідок макроекономічної нестабільності
- процентний ризик відображає вплив змін ринкових ставок на вартість залученого капіталу
- податковий ризик формується внаслідок змін у податковому законодавстві, ставок або умов оподаткування інвестиційної діяльності
- операційний структурний ризик пов'язаний із високою часткою постійних витрат у загальній структурі витрат підприємства, що може призводити до суттєвого зниження прибутковості за несприятливих ринкових умов

- криміногенні ризики, які пов'язані з можливими неправомірними діями контрагентів, персоналу або третіх осіб, що можуть спричинити втрату фінансових і матеріальних ресурсів

- інші ризики, зумовлені форс-мажорними обставинами, стихійними лихами та непередбачуваними подіями, що здатні істотно вплинути на реалізацію інвестиційного проєкту [18; 19].

За етапами реалізації інвестиційного проєкту ризики поділяють на передінвестиційні, інвестиційні та експлуатаційні. Такий підхід дає можливість враховувати особливості виникнення ризиків на різних стадіях життєвого циклу проєкту та своєчасно вживати заходів щодо їх мінімізації.

За рівнем складності виділяють прості та складні ризики. Прості ризики характеризуються впливом окремого фактора невизначеності, тоді як складні ризики об'єднують сукупність взаємопов'язаних чинників і мають багатокomпонентний характер.

За джерелами виникнення ризики поділяються на зовнішні та внутрішні. Зовнішні ризики формуються під впливом макроекономічних умов, ринкової кон'юнктури та інших факторів, які не залежать від діяльності підприємства. Внутрішні ризики виникають унаслідок особливостей організації діяльності підприємства, прийнятих управлінських рішень та ефективності використання ресурсів.

Залежно від характеру фінансових наслідків ризики можуть спричиняти прямі економічні втрати, втрату очікуваної вигоди або водночас створювати можливості для отримання додаткового прибутку. За тривалістю прояву виділяють постійні та тимчасові ризики, а за рівнем можливих втрат – допустимі, критичні та катастрофічні.

Окремо ризики класифікують за можливістю прогнозування та страхування. За цією ознакою вони поділяються на передбачувані та непередбачувані, регульовані та нерегульовані, а також страховані й нестраховані [18].

Сучасне економічне середовище характеризується високим рівнем невизначеності та нестабільності, що зумовлює зростання ризиковості

інвестиційної діяльності. Особливо це стосується підприємств, які перебувають на початкових етапах розвитку та змушені приймати управлінські рішення в умовах обмеженості ресурсів і нестачі інформації. У результаті формується широкий спектр ризиків, рівень яких є вищим порівняно з підприємствами, що функціонують у стабільних економічних умовах.

Оцінювання проєктних ризиків базується на визначенні ймовірності настання ризикових подій та можливих фінансових втрат у разі їх реалізації. Саме поєднання цих двох характеристик дозволяє встановити рівень ризику та оцінити його вплив на ефективність інвестиційного проєкту.

Ефективність оцінювання інвестиційних проєктів значною мірою залежить від повноти врахування факторів, що впливають на їх реалізацію. Водночас будь-який інвестиційний проєкт реалізується в умовах певної невизначеності, яка обумовлена неповнотою інформації та необхідністю використання прогнозних даних. Саме тому ризик є невід'ємною складовою інвестиційної діяльності.

Усі учасники інвестиційного процесу зацікавлені у зменшенні ймовірності фінансових втрат та підвищенні результативності вкладень. Однак досягнення запланованих результатів значною мірою залежить від якості проведеного аналізу ризиків, який виступає важливим елементом інвестиційного менеджменту.

У практиці ризик-аналізу використовують два взаємодоповнюючі підходи – якісний та кількісний аналіз [20; 21]. Якісний аналіз передбачає виявлення потенційних ризиків, визначення причин їх виникнення та оцінку можливого впливу на результати діяльності підприємства. У межах цього підходу здійснюється систематизація ризиків за їх характером та джерелами виникнення.

Важливим напрямом якісного аналізу є порівняння очікуваних вигод від реалізації інвестиційного проєкту з можливими негативними наслідками. Потенційні втрати можуть мати фінансовий, матеріальний, часовий, соціальний, екологічний або збутовий характер. Їх оцінювання дозволяє визначити доцільність реалізації проєкту та сформулювати обґрунтовані управлінські рішення.

Крім того, якісний аналіз ризиків дає можливість оцінити вплив управлінських рішень на різні групи учасників ринку та визначити, які суб'єкти можуть отримати вигоди або зазнати втрат у результаті реалізації певних ризикових подій.

Таким чином, в умовах ринкової економіки ризик є невід'ємною складовою господарської діяльності підприємства. Ефективне управління ризиками передбачає їх своєчасну ідентифікацію, якісне та кількісне оцінювання, що сприяє підвищенню обґрунтованості управлінських рішень та зниженню негативного впливу невизначеності на результати реалізації інвестиційних проєктів.

Кількісні методи аналізу ризику включають статистичний метод, метод оцінки фінансової стійкості (аналіз доцільності витрат), аналітичний метод, метод аналізу чутливості, нормативний метод, метод експертних оцінок, метод побудови дерева рішень, метод аналогій, імітаційне моделювання за методом Монте-Карло, а також інші спеціалізовані підходи [19; 21]. Кожен із зазначених методів має власну сферу застосування та використовується залежно від специфіки інвестиційного проєкту та рівня доступної інформації.

1. Статистичний метод базується на використанні даних попередніх періодів діяльності підприємства та дозволяє отримати загальну оцінку ризику, однак його точність обмежується залежністю від історичної інформації.

2. Аналітичний метод застосовується за наявності економічних показників діяльності підприємства та забезпечує відносну оцінку ризику із середнім рівнем точності при незначних витратах, однак не дозволяє повністю врахувати всі фактори ризику.

3. Метод дерева рішень використовується для моделювання альтернативних сценаріїв розвитку подій та забезпечує високу точність оцінки, проте є ресурсомістким і потребує значних витрат часу.

4. Метод фінансової стійкості базується на аналізі балансових показників підприємства та забезпечує відносну оцінку ризику, однак має обмежену можливість врахування всіх факторів впливу.

5. Метод експертних оцінок застосовується за умов дефіциту інформації, проте характеризується суб'єктивністю результатів.

6. Нормативний метод базується на використанні встановлених нормативів, але має обмежену точність.

7. Метод аналізу чутливості дозволяє оцінити вплив зміни окремих параметрів на результат діяльності підприємства.

8. Аналоговий метод базується на порівнянні з подібними проєктами, але залежить від коректності вибору аналогів.

Таким чином, найбільш ефективним підходом до оцінювання ризику є поєднання кількох методів, що дозволяє компенсувати їх окремі недоліки та забезпечити більш об'єктивну оцінку ризикового середовища. Загалом високий рівень ризику в інвестиційній діяльності обумовлює необхідність пошуку та впровадження заходів його зниження, а також використання відповідних інструментів управління ризиками залежно від їх класифікації.

Загалом високий ступінь ризику конкретних видів господарської діяльності призводить до необхідності пошуку шляхів його штучного зниження.

Методи зниження проєктних ризиків в залежності від їх класифікації наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Класифікація проєктних ризиків та методи їх зниження

Проєктні ризики	Характеристика ризиків	Заходи захисту
Затримка введення проєкту в експлуатацію	Причинами затримки будівництва можуть бути конструкційні прорахунки та помилки при проєктуванні, нездатність підрядника виконувати свої зобов'язання, а також затримка поставки та не комплектація обладнання	Внесення в договір підряду пункту про високі штрафи в разі затримки будівництва, встановлення фіксованої вартості будівництва, оформлення засновником гарантії своєчасного введення будівництва в експлуатацію на користь кредитора.
Виробничий ризик	Зумовлений технічними або економічними причинами, які означають зростання витрат через помилковий розрахунок витрат на електроенергію, охорону навколишнього середовища, а також нестачу сировинних запасів та перебої в постачанні.	Використовують страхування перебоїв у виробництві, довгострокові договори постачання, гарантії засновників.
Ризик, пов'язаний з управлінням	Пов'язаний з недостатньою кваліфікацією спеціалістів та низьким рівнем менеджменту.	Передбачається надання засновниками гарантії того, що проєктом протягом усього періоду користування кредитом керуватиме узгоджена з кредиторами компетентна група спеціалістів.
Збутові ризики	Пов'язані зі змінами кон'юнктури ринку: з рухом цін та зміною обсягів ринків продукції, що випускається, яка може не збігатися з розрахунковими прогнозами	Для обмеження цих ризиків використовують довгострокові договори з покупцями продукції, де фіксуються ціна та обсяги продажу продукції.
Фінансові ризики	Включають у себе всю сукупність ризиків, пов'язаних з фінансовими операціями. Це – валютні ризики зміни відсотка та інфляційні ризики.	Для зменшення цих ризиків використовують інструменти страхування (хеджування): валютні застереження, строкові угоди з валютою, відсоткові та валютні опціони.
Політичні ризики	Мають відношення до політичної та законодавчої діяльності держави, де здійснюється проєкт.	Використовують гарантії держави в безперешкодному переведенні грошей, страхування експортно-імпортними агентствами тощо.
Форс- мажорні ризики	Ризики, які важко передбачити: землетруси, пожежі, страйки тощо.	Страхування відомими та надійними страховими агентами.

Джерело: складено автором на основі [22]

До найбільш розповсюджених методів нейтралізації інвестиційних ризиків належать: страхування, хеджування, зниження ризику шляхом збору додаткової інформації, резервування коштів на покриття непередбачених витрат.

Висновок до розділу 1

Інвестиційні виробничі проекти у сфері виробництва м'ясних виробів як є важливим інструментом розвитку підприємств галузі, спрямованим на оновлення виробничих потужностей, впровадження сучасних технологій, підвищення ефективності використання ресурсів і зміцнення конкурентних позицій на ринку. Особливості таких проектів визначаються високою капіталомісткістю виробництва, залежністю від стану сировинної бази, необхідністю дотримання ветеринарно-санітарних вимог та забезпеченням безперервності виробничих і логістичних процесів.

Інвестиційна діяльність підприємств м'ясопереробної галузі формується під впливом виробничих, фінансових та ринкових чинників і реалізується через систему взаємопов'язаних проектів, пов'язаних із модернізацією обладнання, розширенням виробництва, впровадженням інвестиційних технологій, розвитком оборотного капіталу та нематеріальних активів. Важливе місце в цьому процесі займають проекти вертикальної інтеграції, орієнтовані на зміцнення контролю над сировинною базою та формування повного виробничого циклу.

Інвестиційний розвиток підприємств потребує комплексного оцінювання результатів діяльності з використанням виробничих, фінансових та інвестиційних показників. Економічна ефективність інвестиційних та інвестиційних проектів характеризується сукупністю взаємопов'язаних критеріїв, серед яких чистий приведений дохід, внутрішня норма дохідності, індекс рентабельності та період окупності. Комплексний підхід до оцінювання забезпечує врахування як поточних економічних результатів, так і стратегічних цілей розвитку підприємства.

Важливою складовою інвестиційної діяльності виступає ризикове середовище, оскільки реалізація проектів супроводжується впливом виробничих, фінансових, ринкових та організаційних ризиків. Оцінювання рівня ризику ґрунтується на використанні статистичних, аналітичних, експертних і нормативних методів, а також аналізу чутливості, дерева рішень та імітаційного моделювання, що створює підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Отже, інвестиційна та інноваційна діяльність підприємств м'ясопереробної галузі являє собою складну багаторівневу систему, ефективність функціонування якої залежить від поєднання сучасних підходів до планування, оцінювання та управління інвестиційними проєктами з урахуванням особливостей галузі, інноваційної складової та впливу ризикових факторів. Такі положення створюють теоретичне підґрунтя для подальшого дослідження ринку замороженої м'ясної продукції Одеської області та економічного обґрунтування інвестиційного проєкту виробництва.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА РИНКОВИХ УМОВ ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЄКТУ ВИРОБНИЦТВА ЗАМОРОЖЕНИХ М'ЯСНИХ ВИРОБІВ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

2.1. Діагностика стану та тенденцій розвитку ринку м'яса та заморожених м'ясних виробів в Україні

Дослідження ринку м'яса та заморожених м'ясних напівфабрикатів в Україні є важливим напрямом аналізу розвитку харчової промисловості, оскільки саме цей сегмент забезпечує населення продуктами швидкого приготування та суттєво впливає на формування сучасної структури споживчого попиту, який останніми роками демонструє зростаючу орієнтацію на зручність, якість та безпечність харчових продуктів. У сучасних умовах функціонування економіки значення цього ринку додатково посилюється під впливом змін у способі життя населення, міграційних процесів, а також трансформації каналів роздрібної торгівлі, що в сукупності визначає нові вимоги до виробників м'ясної продукції.

Комплексне вивчення ринку передбачає системний підхід, який охоплює аналіз економічних, соціальних та виробничих факторів, що формують умови його функціонування, визначають рівень конкуренції між виробниками та впливають на перспективи подальшого розвитку галузі. У межах такого підходу особлива увага приділяється дослідженню змін у співвідношенні попиту і пропозиції, виявленню ключових тенденцій розвитку ринку, а також ідентифікації факторів, що можуть стримувати його зростання або зумовлювати структурні диспропорції.

Важливою складовою аналізу є оцінювання місткості ринку м'яса та заморожених м'ясних напівфабрикатів і дослідження її динаміки, оскільки саме цей показник дозволяє визначити реальні масштаби споживання продукції та потенційні можливості розширення виробництва в межах національного ринку.

Динамічний аналіз місткості ринку також дає змогу виявити циклічні коливання попиту та оцінити вплив макроекономічних факторів на розвиток галузі в середньо- та довгостроковій перспективі.

На першому етапі дослідження доцільно розглянути стан ринку м'яса на основі статистичних даних Державної служби статистики України, зокрема через аналіз індексу кількості сільськогосподарських тварин та індексу виробництва м'яса (табл. 2.1 та табл. 2.2). Використання зазначених показників дозволяє оцінити взаємозв'язок між сировинною базою тваринництва та обсягами промислового виробництва м'ясної продукції, а також визначити загальні тенденції розвитку галузі у динаміці.

Таблиця 2.1

Динаміка кількості сільськогосподарських тварин

Індекс кількості сільськогосподарських тварин										
Показники	Роки									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Велика рогата худоба	96,6	98,2	95,9	94,4	92,8	92,9	92	87,3	93,5	92,8
Свині	96,3	94,2	91,6	98,6	95,1	102,6	95,4	88,2	102,9	88,8
Птиця	95,6	98,9	101,5	103,4	104,2	91	100,7	89,3	102,3	101,6

Джерело: складено автором на основі [23]

Таблиця 2.2

Динаміка виробництва м'яса

Індекс виробництва м'яса та м'ясних продуктів										
Показники	Роки									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Яловичина	93	97,8	96,8	98,7	103	93,5	89,9	86,4	95,7	95,2
Свинина	102,3	98,4	98,4	95,5	100,8	98,4	103,8	91	96,9	105,3
М'ясо птиці всіх видів	98,2	102	101,5	106,3	109,7	101,7	97,8	91,2	105,2	107,1
М'ясо усіх видів	98,4	100	99,8	101,6	105,8	99,4	98,4	90,5	101,5	105,1

Джерело: складено автором на основі [23]

Отримані результати статистичного аналізу є основою для подальшого дослідження структури ринку м'ясної продукції, оцінки його сегментів та

визначення перспектив розвитку ринку заморожених м'ясних напівфабрикатів в Україні в умовах сучасних економічних викликів.

Дані таблиць 2.1 та 2.2 свідчать про наявність суттєвих коливань у динаміці основних показників розвитку ринку м'яса та м'ясних продуктів в Україні протягом останнього десятиліття, що відображає неоднорідний характер функціонування тваринницького сектору та значний вплив сукупності зовнішніх і внутрішніх чинників на обсяги виробництва, пропозицію та структуру ринку м'ясної продукції. Індекс кількості сільськогосподарських тварин, який характеризує зміну поголів'я порівняно з попередніми періодами, демонструє різноспрямовану динаміку залежно від виду тварин, що свідчить про структурну трансформацію галузі.

Зокрема, чисельність великої рогатої худоби протягом 2015–2024 років загалом демонструє тенденцію до зниження з рівня 96,6 у 2015 році до 92,8 у 2024 році, при цьому найбільш суттєве падіння спостерігається у 2022 році, коли показник знизився до 87,3, що може бути наслідком впливу макроекономічної нестабільності, логістичних обмежень та скорочення виробничої активності в аграрному секторі. Водночас у 2023 році фіксується часткове відновлення до рівня 93,5, що свідчить про адаптацію господарств до нових умов функціонування та поступову стабілізацію галузі.

Індекс чисельності свиней характеризується більш вираженою волатильністю, оскільки після зниження у 2017 році до 91,6 надалі спостерігається період зростання, зокрема у 2020 році показник досягає 102,6, що свідчить про активізацію виробництва та впровадження більш ефективних технологій утримання. У 2023 році індекс знову перевищує базовий рівень і становить 102,9, проте у 2024 році спостерігається різке зниження до 88,8, що може бути пов'язано з коливаннями ринкової кон'юнктури, змінами у структурі витрат на корми або скороченням поголів'я в окремих господарствах.

Щодо птиці, то її індекс протягом досліджуваного періоду загалом демонструє більш стабільну позитивну динаміку з окремими періодами зниження, зокрема у 2020–2022 роках, що може бути пов'язано з епізоотичними ризиками та

коливанням попиту. У 2024 році показник становить 101,6, що свідчить про відновлення та збереження позитивної тенденції розвитку птахівництва як найбільш динамічного сегмента тваринництва.

Аналіз індексів виробництва м'яса та м'ясних продуктів демонструє подібну неоднорідність розвитку галузі. Загальний індекс виробництва м'яса всіх видів коливається в межах від 90,5 у 2022 році до 105,8 у 2019 році, що свідчить про чутливість галузі до змін економічного середовища, вартості ресурсів та зовнішніх шоків. Виробництво яловичини характеризується спадом до 86,4 у 2022 році з подальшим частковим відновленням у 2023–2024 роках до рівня 95,7 та 95,2 відповідно, що відображає поступову стабілізацію виробничих процесів, однак без повернення до попередніх обсягів.

Більш динамічний характер розвитку властивий виробництву свинини та м'яса птиці. Зокрема, індекс виробництва свинини знижується до 91,0 у 2022 році, проте у 2024 році зростає до 105,3, що свідчить про високу адаптивність галузі до змін ринкового середовища та здатність швидко відновлювати виробничі обсяги. Аналогічно, виробництво м'яса птиці демонструє найбільш позитивну динаміку серед усіх видів продукції, досягаючи у 2024 році рівня 107,1, що є максимальним значенням за весь період спостереження та підтверджує тенденцію поступового зростання частки птиці у структурі виробництва м'яса.

Узагальнюючи отримані результати, можна зробити висновок, що ринок м'яса та м'ясних продуктів в Україні розвивається нерівномірно, оскільки спостерігається довгострокове скорочення поголів'я великої рогатої худоби, значні коливання у свинарстві та стабільно зростаюча роль птахівництва, що зумовлює структурні зміни у виробництві м'ясної продукції та поступове зміщення акценту у бік більш інтенсивних і швидкоокупних напрямів. При цьому у 2023–2024 роках простежуються ознаки часткового відновлення галузі, однак загальна ситуація залишається нестабільною та залежною від зовнішніх економічних і виробничих факторів.

У 2024 році основними регіонами за обсягами виробництва м'ясної продукції залишаються Вінницька, Черкаська, Київська, Полтавська та Дніпропетровська

області, сукупна частка яких перевищує 45% загальнонаціонального виробництва, що пояснюється наявністю потужної кормової бази, розвиненої переробної інфраструктури та високим рівнем вертикальної інтеграції виробничих процесів. Водночас у низці східних регіонів спостерігається суттєве зниження виробничого потенціалу, що призводить до територіальних диспропорцій у структурі пропозиції та впливає на загальну збалансованість ринку.

Перспективним напрямом розвитку галузі є формування єдиної державної системи аграрної аналітики, яка забезпечуватиме інтеграцію статистичних, економічних та екологічних даних для підвищення точності прогнозування ринкових тенденцій і прийняття управлінських рішень, що є особливо актуальним в умовах євроінтеграційних процесів та необхідності гармонізації національних стандартів із вимогами Європейського Союзу [24]. Підвищення конкурентоспроможності вітчизняних виробників м'яса значною мірою залежить від модернізації виробничих потужностей, впровадження енергоефективних технологій та розширення експортних напрямів, а застосування сучасних методів аналізу і прогнозування дозволяє більш ефективно реагувати на зміни ринкового попиту та забезпечувати стабільний розвиток галузі.

Розглядаючи ринок заморожених м'ясних напівфабрикатів, слід зазначити, що його обсяг в Україні становить близько 350 млн доларів США, що свідчить про достатньо сформований рівень розвитку цього сегмента та наявність стійкого споживчого попиту. При цьому ринок демонструє тенденцію до поступового зростання, яке за різними оцінками може досягати 15–25% на рік, що пояснюється зміною стилю життя населення, зростанням попиту на продукти швидкого приготування та розвитком роздрібних мереж.

Споживання заморожених напівфабрикатів є доволі масовим, оскільки приблизно три чверті населення регулярно включають таку продукцію до свого раціону, що свідчить про широку диверсифікацію споживчої бази. Ринок охоплює різні групи споживачів, які відрізняються рівнем доходів, стилем життя та харчовими вподобаннями, що формує багатосегментну структуру попиту.

Структура попиту значною мірою залежить від рівня доходів населення, при цьому домінуючу частку займає продукція середнього та низького цінового сегмента, тоді як преміум-сегмент залишається відносно незначним і становить близько 3% ринку. Зі зростанням доходів населення спостерігається поступове збільшення попиту на більш якісну та брендовану продукцію, однак її частка залишається обмеженою через відносно високу ціну.

За результатами досліджень, значна частина споживачів використовує заморожені напівфабрикати регулярно, зокрема 54% – 2–3 рази на тиждень, 21% – раз на тиждень, 15% – 2–3 рази на місяць, 7% – раз на місяць та 3% – рідше одного разу на місяць [25]. Така структура споживання свідчить про стабільний попит і високий рівень проникнення даної продукції в повсякденне харчування населення.

До основних груп споживачів заморожених м'ясних напівфабрикатів можна віднести:

- Активні люди з напруженим графіком – це, перш за все, зайняті професіонали, студенти та інші категорії населення, які мають обмежений час на приготування їжі та шукають швидкі та зручні варіанти харчування.

- Молоді сім'ї – користуються замороженими напівфабрикатами як способом економії часу на приготування їжі, при цьому цінуючи простоту та швидкість у створенні різноманітних страв для сім'ї.

- Особи з обмеженими кулінарними навичками – ті, хто не вміє або не любить готувати, віддають перевагу продуктам, які легко та швидко готуються, дозволяючи отримати готову страву без значних зусиль.

- Споживачі, що дбають про здоров'я – шукають напівфабрикати, виготовлені зі свіжих та якісних інгредієнтів, з мінімальною кількістю консервантів, орієнтуючись на користь для організму.

- Люди, які цінують зручність та економію часу – розглядають заморожені напівфабрикати як ефективну альтернативу домашньому приготуванню, що дозволяє швидко забезпечити себе повноцінним харчуванням без витрат часу на підготовку продуктів [26].

Лідерами з виробництва та постачання заморожених м'ясних виробів в Україні є підприємства, розташовані у великих промислових та аграрно-розвинених регіонах, серед яких Київ, Харків, Дніпро, Львів, Одеса, Запоріжжя, Вінниця, Черкаси та Полтава, міста мають розвинені логістичні маршрути та близькі до основних споживчих ринків, що дозволяє ефективно забезпечувати населення та торговельні мережі замороженими м'ясними виробами. Найпопулярнішими ж виробниками заморожених напівфабрикатів на Україні (за оцінками споживачів) є компанії «Три ведмеді», «Геркулес», «Левада» [27].

Аналіз ринку заморожених м'ясних напівфабрикатів в Україні можна почати дивлячись на рисунку 2.1, який показує чітке домінування класичних продуктів, які залишаються найбільш затребуваними серед споживачів.

Лідеруючу позицію займають пельмені, частка яких становить 29,1% у натуральному вираженні, що майже дорівнює третині всього ринку досліджених заморожених напівфабрикатів. Така висока частка свідчить про стійкий споживчий попит на традиційні продукти, які характеризуються простотою та швидкістю приготування, добре знайомі споживачам і асоціюються з домашньою кухнею, що забезпечує їм стабільне місце в структурі попиту незалежно від економічних коливань.

Другу позицію займають котлети з часткою 17,6%, що підкреслює їх значну роль у формуванні щоденного раціону українських споживачів. Попит на дану категорію продукції підтримується як домогосподарствами, так і закладами громадського харчування, де котлети використовуються як універсальний компонент для швидкого приготування страв. Високий рівень споживання також пояснюється практикою закупівлі цієї продукції «про запас», що дозволяє економити час на приготування їжі.

Рис. 2.1. Структура виробництва напівфабрикатів в Україні

Джерело: складено автором на основі [28]

Сегмент «спеціальних пропозицій», який включає продукцію окремих виробників (долма, чевапчичі, булмени, міні-крокети, хачапурі, крученички тощо), становить 9,4% ринку. Даний сегмент відображає процес поступової диверсифікації асортименту та розширення споживчих вподобань, оскільки виробники активно пропонують нові формати продукції, які виходять за межі традиційних позицій та орієнтовані на формування унікальних пропозицій на ринку.

Категорії млинців, хінкалі та вареників у сукупності формують близько 18% ринку, що свідчить про стабільний попит на етнокулінарні та регіональні продукти. Попри зростання сегмента готових страв та фаст-фуду, дана група продукції зберігає свою популярність завдяки традиційним смаковим уподобанням споживачів та високому рівню культурної значущості.

Категорія «Інші», частка якої становить 12,8%, охоплює широкий спектр продукції, включаючи бургери, фаршировані перці, стріпси, люля-кебаби та інші вироби. Такий обсяг свідчить про гнучкість ринку та його здатність адаптуватися

до змін споживчого попиту, пропонуючи різноманітні продукти для різних цільових аудиторій.

Узагальнюючи структуру ринку, слід відзначити наявність двох паралельних тенденцій розвитку. З одного боку, зберігається домінування традиційних категорій продукції, зокрема пельменів та котлет, які формують основу ринку. З іншого боку, поступово зростає роль диверсифікованих і нішевих продуктів, що свідчить про еволюцію споживчих вподобань та підвищення вимог до асортименту.

Основною тенденцією розвитку ринку є зростання попиту на зручність та швидкість приготування, що обумовлено змінами стилю життя населення, зростанням зайнятості та дефіцитом часу. У цих умовах заморожені м'ясні напівфабрикати розглядаються як практичне рішення для щоденного харчування. Паралельно спостерігається розширення асортименту за рахунок появи преміальних, авторських та етнічних продуктів, що дозволяє виробникам охоплювати більш широкий спектр споживачів.

Ринок залишається відносно стабільним, однак характеризується динамічними змінами у структурі попиту та асортименті продукції. Перспективи його розвитку значною мірою залежать від здатності виробників оперативно реагувати на зміну споживчих пріоритетів, забезпечувати баланс між ціною та якістю продукції, а також впроваджувати інноваційні підходи до формування асортиментної політики.

Водночас розвиток ринку відбувається в умовах посиленої конкуренції з боку сегменту готових страв та фаст-фуду, а також під впливом економічних факторів, які обмежують купівельну спроможність населення та підвищують значення цінового фактора при прийнятті споживчих рішень. Незважаючи на це, сегмент заморожених м'ясних напівфабрикатів зберігає значний потенціал розвитку, зокрема за рахунок експортних можливостей.

Особливо перспективним напрямом є вихід українських виробників на зовнішні ринки, насамперед країн Східної та Центральної Європи, зокрема Польщі, Чехії, Румунії та держав Балтії, де вітчизняна продукція може бути конкурентоспроможною завдяки поєднанню відносно низької ціни, високих

смакових якостей та відповідності європейським стандартам якості [29]. Для ефективної реалізації експортного потенціалу необхідною умовою є адаптація пакування та маркування продукції до вимог країн-імпортерів, а також забезпечення стабільності логістичних ланцюгів і дотримання ветеринарно-санітарних норм Європейського Союзу.

Функціонування ринку м'яса та м'ясних продуктів у 2024 році визначалося впливом комплексу макроекономічних та галузевих чинників, серед яких ключовими були зростання собівартості виробництва внаслідок скорочення сировинної бази, підвищення вартості окремих інгредієнтів, а також зміни у структурі споживчого попиту, що проявилися у зростанні частки преміальної продукції [26].

Додатковим фактором впливу стало запровадження воєнного стану, що суттєво трансформувало умови функціонування аграрного сектору, призвело до втрати частини виробничих потужностей та ускладнило логістичні процеси, особливо в регіонах, що зазнали руйнувань або тимчасової окупації. У таких умовах м'ясна галузь, як складова продовольчої безпеки, відіграє критично важливу роль у забезпеченні населення білковими продуктами харчування.

Сегмент заморожених м'ясних виробів набуває особливого значення в умовах кризових явищ, оскільки заморожена продукція дозволяє забезпечити довготривале зберігання, мінімізувати втрати під час транспортування та підтримувати стабільність постачання навіть за умов порушення логістичних ланцюгів. Це робить його стратегічно важливим елементом продовольчої системи держави.

Окремим критичним фактором є нестабільність енергопостачання, яка безпосередньо впливає на всі етапи виробничого процесу. Перебої з електроенергією створюють ризики порушення холодового ланцюга, що особливо критично для заморожених продуктів, а також негативно впливають на функціонування тваринницьких комплексів і переробних підприємств, що в сукупності може призводити до зниження обсягів виробництва та погіршення якості продукції.

Крім того, воєнні дії призвели до загострення низки системних проблем на ринку м'яса та заморожених м'ясних виробів, серед яких доцільно виділити такі:

- Інфляційний тиск та зростання цін на м'ясну продукцію: підвищення загального рівня інфляції, скорочення виробництва та ускладнення логістики спричинили суттєве зростання цін на свіжу та заморожену м'ясну продукцію, що негативно вплинуло на доступність продуктів для населення.

- Зниження купівельної спроможності населення: скорочення доходів, зростання безробіття та нестабільність ринку праці в умовах війни призвели до дисбалансу між рівнем цін на продукти харчування та фінансовими можливостями споживачів.

- Порушення логістичних ланцюгів постачання: руйнування транспортної та складської інфраструктури ускладнило переміщення м'яса та заморожених виробів між регіонами, що особливо гостро відчувається в зонах активних бойових дій.

- Скорочення аграрного виробництва: знищення техніки, пошкодження енергетичних об'єктів і портової інфраструктури, а також мінування та втрата земельних угідь призвели до зменшення поголів'я тварин і обсягів виробництва м'ясної продукції.

- Зростання потреби в гуманітарному забезпеченні: у регіонах, найбільш постраждалих від війни, гуманітарна допомога стала важливим джерелом продовольства, зокрема заморожених м'ясних продуктів, що свідчить про загострення проблеми продовольчої безпеки.

Додатковий негативний вплив на цінову ситуацію здійснюють порушення логістичних маршрутів, зростання вартості паливно-мастильних матеріалів та енергоносіїв, а також девальвація національної валюти. Цінові коливання на внутрішньому ринку продукції тваринництва, включаючи заморожені м'ясні вироби, обумовлюються, зокрема, скороченням поголів'я тварин і зростанням виробничих витрат, пов'язаних із подорожчанням електроенергії, ветеринарних препаратів та ресурсів для забезпечення технологічного процесу.

Ринок м'яса та заморожених м'ясних продуктів в Україні демонструє високу чутливість до зовнішніх і внутрішніх факторів, що визначають його стабільність та розвиток. Незважаючи на суттєві труднощі, виробники поступово адаптуються до нових умов, зокрема шляхом оптимізації логістичних процесів і нарощування внутрішнього виробництва для забезпечення постачання населення.

У сучасних умовах функціонування аграрного сектору України виникає необхідність у впровадженні ефективних методів адаптації господарств до нестабільних ринкових умов, коливання цін на ресурси та непередбачуваних зовнішніх факторів, включаючи наслідки воєнних дій, що вимагає від виробників комплексного підходу до організації виробництва, оптимізації витрат та розширення ринків збуту.

1. Одним із найбільш перспективних напрямів у цьому контексті є переорієнтація на короткі ланцюги постачання, які дозволяють значно скоротити транспортні витрати, підвищити оперативність реалізації продукції, зменшити залежність від великих дистриб'юторів та одночасно забезпечити безпосередню співпрацю з локальними торговельними мережами, ринками та кінцевими споживачами.

2. Для стимулювання стабільного функціонування ринку м'яса та заморожених м'ясних виробів важливим кроком є створення сприятливого державного регуляторного середовища, що включає спрощення реєстраційних процедур для підприємств, зниження адміністративного тиску, оптимізацію податкового навантаження, а також надання пільгових кредитів і державних компенсацій для закупівлі племінної худоби та модернізації обладнання, що разом стимулює розвиток виробництва, підвищує фінансово-економічну ефективність господарств та забезпечує конкурентоспроможність продукції на внутрішньому ринку; додатково до цього доцільним є впровадження систем страхування ризиків, пов'язаних із хворобами тварин, наслідками воєнних дій та іншими непередбачуваними обставинами, що забезпечує виробникам додаткову фінансову стабільність та зменшує можливі втрати.

3. Не менш важливим заходом є розвиток інтеграційних процесів у м'ясопереробній галузі та модернізація її інфраструктури, що передбачає будівництво сучасних холодильних складів та логістичних центрів, залучення інвестицій і міжнародних партнерів, впровадження пільгового кредитування і дотацій для оновлення технологій утримання та годівлі тварин, а також підтримку масштабування середніх і великих господарств, що дозволяє досягати економії на одиниці продукції та підвищувати рентабельність виробництва; створення кооперативів із повним циклом виробництва дає можливість не лише знизити собівартість продукції, але й підвищити її конкурентоспроможність на внутрішньому та зовнішньому ринках.

4. Для забезпечення стабільної сировинної бази та відтворення поголів'я тварин слід активно стимулювати утримання великої рогатої худоби в господарствах населення через дотації, податкові пільги та кредитні заохочення, а для підприємств – підтримку племінних господарств, науково-дослідних установ, імпорту високопродуктивних порід і сучасних селекційних технологій, що сприяє зростанню продуктивності тварин, стабільності постачань для переробних підприємств і забезпеченню сталого розвитку галузі.

5. Необхідним заходом є також підвищення контролю за якістю та безпечністю продукції шляхом впровадження систем HACCP, ISO, сертифікації Halal і Kosher, що відкриває перспективи для експорту українського м'яса, одночасно посилюючи санітарні та ветеринарні стандарти, інформуючи виробників про вимоги країн-імпортерів і спрощуючи процедури отримання експортних дозволів; паралельно слід підтримувати професійний розвиток кадрів через навчання, консультації та надання бюджетних місць у закладах вищої освіти за спеціальностями ветеринарії та економіки агропромислового комплексу, що забезпечує підготовку кваліфікованих спеціалістів для галузі.

6. Відновлення виробничих потужностей після воєнних дій є ще одним пріоритетним напрямом, який передбачає релокацію підприємств із прифронтових регіонів, надання пріоритетного доступу до грантів і пільгового кредитування для відновлення поголів'я, закупівлі техніки, ремонту інфраструктури, реконструкцію

тваринницьких комплексів, м'ясопереробних підприємств та логістичних об'єктів за рахунок державних і міжнародних інвестицій, а також розмінування та очищення земель і пасовищ, що забезпечує безпечне та ефективне відновлення виробництва.

Таким чином, запропоновані методи, що включають переорієнтацію на короткі ланцюги постачання, оптимізацію витрат, кооперацію та інтеграцію, розвиток інфраструктури та сучасних технологій, відтворення поголів'я, контроль за якістю та безпечністю продукції, а також відновлення виробничих потужностей після воєнних дій, створюють умови для підвищення ефективності виробництва, конкурентоспроможності продукції та стійкості ринку перед зовнішніми викликами, одночасно сприяючи економічній стабільності, інноваціям та інтеграції на всіх етапах виробничого ланцюга.

2.2. Аналіз потенціалу виробництва м'яса та м'ясних продуктів Одеської області

Одеська область традиційно належить до регіонів України з високим аграрним потенціалом, оскільки її економічна структура значною мірою базується на сільському господарстві, а саме на поєднанні рослинництва і тваринництва, що створює передумови для стабільного розвитку виробництва м'яса та м'ясної продукції, при цьому важливим фактором є наявність значних земельних ресурсів, розвиненої кормової бази та сформованої інфраструктури агропромислового комплексу, що в сукупності формує конкурентні переваги регіону на національному рівні. Згідно з даними Головного управління статистики в Одеській області [23], тваринництво регіону зберігає суттєві обсяги виробництва навіть в умовах економічної нестабільності та воєнних викликів, що підтверджується показниками поголів'я та виробництва продукції тваринного походження за останні роки .

Станом на початок 2025-2026 років у регіоні спостерігається відносно стабільна структура поголів'я сільськогосподарських тварин, при цьому найбільшу частку займає птиця, що формує основу виробництва м'яса у промисловому

секторі, а також значні обсяги припадають на велику рогату худобу та свинарство, які забезпечують сировинну базу для м'ясопереробної промисловості. Однією з характерних особливостей Одеської області є провідні позиції у вівчарстві, оскільки регіон утримує перше місце в Україні за кількістю овець і кіз, що формує специфічну нішу для виробництва баранини та супутньої продукції.

Для більш повного розуміння динаміки розвитку тваринницької бази доцільно розглянути порівняльні дані щодо поголів'я основних видів тварин у господарствах області наведених у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

**Динаміка поголів'я основних видів сільськогосподарських тварин в
Одеській області**

Показник	01.01.2025	01.01.2026
Велика рогата худоба, тис. голів	121,4	115,7
Свині, тис. голів	142,1	148,6
Вівці та кози, тис. голів	238,9	231,4
Птиця, млн голів	1,931	2,3

Джерело: складено автором на основі [30]

Як видно з наведених даних, спостерігається певне зниження чисельності великої рогатої худоби та дрібної рогатої худоби, тоді як поголів'я свиней і птиці має тенденцію до зростання, що свідчить про структурну трансформацію тваринницького сектору в бік більш інтенсивних і швидкооборотних напрямів виробництва, що є типовим для сучасних економічних умов розвитку аграрного сектору України.

Можна зробити висновок, що попри загальне скорочення поголів'я великої рогатої худоби, свинарство демонструє позитивну динаміку, що пояснюється більшою рентабельністю цього напрямку, коротшим виробничим циклом та вищою адаптивністю до ринкових умов, тоді як утримання великої рогатої худоби є більш витратним і залежним від стабільної кормової бази, що в умовах кліматичних коливань і зростання собівартості виробництва створює додаткові ризики для виробників.

Окремо слід зазначити, що структура виробництва м'яса в регіоні поступово змінюється у бік збільшення частки промислового виробництва, оскільки великі аграрні підприємства мають можливість забезпечувати більш стабільні обсяги продукції порівняно з домогосподарствами, що особливо важливо для розвитку індустріальних м'ясопереробних підприємств, які потребують постійних і прогнозованих поставок сировини. При цьому господарства населення все ще відіграють важливу роль у загальній структурі виробництва, особливо у сегменті молока та дрібного тваринництва, однак їх частка поступово зменшується.

Додатковим фактором, що впливає на потенціал розвитку м'ясної галузі, є кормова база, яка формується за рахунок значних площ зернових і олійних культур, що вирощуються в регіоні, при цьому високий рівень виробництва зерна та соняшнику забезпечує можливість розвитку комбікормової промисловості, яка є ключовим елементом інтенсивного тваринництва. Це дозволяє зменшити залежність від імпортних кормів і підвищити фінансово-економічну ефективність виробництва м'яса.

Для більш комплексної оцінки потенціалу розвитку виробництва м'яса та м'ясних продуктів в Одеській області доцільно застосувати SWOT-аналіз, який дозволяє систематизувати внутрішні та зовнішні фактори впливу на галузь та визначити ключові напрями її подальшого розвитку, оскільки саме поєднання сильних і слабких сторін із можливостями та загрозами формує реальну інвестиційну привабливість регіону.

Сильними сторонами Одеської області є її значний аграрний потенціал, наявність великої площі сільськогосподарських угідь, розвинене зернове виробництво, що забезпечує кормову базу для тваринництва, а також вигідне географічне положення з виходом до Чорного моря та розвиненою транспортною інфраструктурою, що полегшує логістику та експорт продукції, при цьому важливою перевагою є також диверсифікована структура тваринництва, де представлені всі основні напрями виробництва м'яса, зокрема птахівництво, свинарство та м'ясне скотарство, а також лідируючі позиції регіону в Україні за

поголів'ям овець і кіз, що створює додаткові можливості для нішевого виробництва м'ясної продукції [23].

Слабкими сторонами галузі залишаються поступове скорочення поголів'я великої рогатої худоби, недостатній рівень інвестицій у модернізацію тваринницьких комплексів, висока залежність від коливань цін на корми, а також значна частка господарств населення у структурі виробництва, що ускладнює впровадження сучасних технологій і стабільне планування обсягів продукції, окрім того, молочне скотарство в регіоні залишається менш рентабельним порівняно з іншими напрямками тваринництва, що призводить до його поступового скорочення та структурних дисбалансів у галузі.

Можливості розвитку м'ясної галузі Одеської області пов'язані насамперед із подальшим зростанням попиту на м'ясну продукцію як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках, розвитком експорту агропродукції через морські порти, розширенням інвестицій у переробну промисловість, впровадженням сучасних технологій інтенсивного тваринництва, а також розвитком комбікормового виробництва на базі місцевої зернової сировини, що дозволяє значно підвищити ефективність виробництва та знизити собівартість продукції, при цьому перспективним напрямом є розвиток глибокої переробки м'яса з доданою вартістю, що підвищує конкурентоспроможність регіону.

Загрозами для розвитку галузі є нестабільна макроекономічна ситуація, воєнні ризики, які впливають на логістику та інвестиційну активність, кліматичні зміни, що негативно впливають на врожайність кормових культур, коливання цін на енергоносії та корми, а також конкуренція з боку інших регіонів України та імпортової продукції, при цьому також важливим фактором ризику залишається скорочення поголів'я худоби в окремих категоріях господарств, що може обмежувати сировинну базу для переробної промисловості.

2.3. Організаційно-економічне обґрунтування та актуальність інвестиційного проєкту виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів

Запропонований інвестиційний проєкт спрямований на створення виробничого цеху з виготовлення широкої номенклатури заморожених м'ясних напівфабрикатів на території Одеської області з використанням сучасних технологічних рішень та високопродуктивного обладнання. Основною метою реалізації проєкту є забезпечення населення якісною, безпечною та доступною продукцією харчування, а також підвищення загальної ефективності виробничих процесів за рахунок впровадження механізованих та автоматизованих технологічних систем.

Розвиток сегмента заморожених напівфабрикатів сьогодні розглядається як один із найбільш динамічних і перспективних напрямів харчової промисловості, оскільки така продукція поєднує в собі тривале збереження якісних і поживних характеристик із високою зручністю використання. Завдяки технологіям швидкого приготування та постійному розширенню асортименту, заморожені м'ясні вироби формують стабільний споживчий попит серед різних соціально-демографічних груп населення, що робить цей ринок привабливим для інвестицій.

Відповідно до виробничої програми передбачається виготовлення різноманітних видів продукції, що дозволяє сформувати збалансований та конкурентоспроможний асортимент. До основних позицій належать котлети типу «Домашні», «Селянські» та «Дніпровські», січені стейки, м'ясний шашлик, ковбаски для смаження та приготування на грилі, млинці з різноманітними начинками, а також піца з м'ясними компонентами.

Основними конкурентами підприємства на регіональному ринку виступають великі виробники заморожених напівфабрикатів та м'ясної продукції, серед яких ТМ «Геркулес», ТМ «Левада», ТМ «Три Ведмеді», ТМ «Галя Балувана», а також низка локальних виробників Одеської області.

При формуванні цінової політики проєкту за основу було взято середні оптові ціни на аналогічну продукцію, представлену на ринку заморожених м'ясних

напівфабрикатів Одеської області та України загалом. Зокрема, для котлет «Домашні» встановлено ціну 313,46 тис. грн за 1 т продукції, для котлет «Селянські» – 321,79 тис. грн, для котлет «Дніпровські» – 329,49 тис. грн. Вартість січених стейків становить від 259,62 до 274,36 тис. грн за 1 т залежно від рецептури, шашлику натурального – 333,97 тис. грн, ковбасок для смаження та грилю – 268,59–278,85 тис. грн. Для млинців з м'ясними начинками ціна визначена в межах 271,15–332,69 тис. грн за 1 т, а для піци з ковбасками – 362,18 тис. грн за 1 т продукції. Такий рівень цін відповідає ринковій кон'юктурі та дозволяє забезпечити конкурентоспроможність продукції без суттєвого відхилення від середньоринкових показників.

З метою досягнення високих стандартів якості та підвищення продуктивності виробництва у проєкті передбачено використання сучасних технологічних ліній та автоматизованих систем. Це забезпечує не лише зниження трудомісткості виробничих операцій, але й оптимізацію витрат, підвищення стабільності якісних характеристик готової продукції та зменшення впливу людського фактора на технологічні процеси.

Окреме значення має застосування інноваційних технологій заморожування, які є ключовим елементом розвитку підприємства. Використання таких рішень дає змогу зберігати органолептичні властивості, поживну цінність і безпечність продукції протягом тривалого періоду зберігання, а також забезпечує її високу конкурентоспроможність на сучасному ринку харчових продуктів.

Реалізація інвестиційного проєкту зі створення цеху з виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області є економічно доцільною та соціально значущою, оскільки відповідає актуальним тенденціям розвитку харчової промисловості та потребам споживчого ринку.

Проєкт передбачає організацію сучасного виробничого підрозділу, орієнтованого на випуск заморожених м'ясних напівфабрикатів із розширеним асортиментом продукції. До основних груп продукції належать:

- котлети різних рецептурних варіацій;
- м'ясні вироби з начинкою (стейки, шашлична продукція);

- ковбаски для смаження та грилю;
- млинці з м'ясними начинками (з рисом, яйцем, птицею);
- піца з м'ясними інгредієнтами.

Організація виробничого процесу базується на використанні потоково-механізованих технологічних ліній, що забезпечують безперервність операцій, високу продуктивність та стабільний рівень якості готової продукції. Технологічна структура виробництва ґрунтується на принципах енергоефективності, автоматизації процесів та суворого дотримання санітарно-гігієнічних вимог харчової промисловості.

Важливим елементом виробничої організації є впровадження сучасного технологічного обладнання, яке забезпечує повний цикл переробки сировини: від приймання та підготовки до подрібнення, формування виробів, термічної обробки, швидкого заморожування та подальшого пакування готової продукції.

Оцінка економічної ефективності проекту здійснюється на основі ключових показників фінансово-господарської діяльності підприємства, серед яких визначальними є обсяг реалізованої продукції, рівень виробничої собівартості та величина отриманого прибутку.

Реалізація даного інвестиційного проекту супроводжується формуванням низки суттєвих економічних переваг, які в сукупності визначають його високу ефективність та перспективність. Передусім слід відзначити наявність стабільного та прогнозованого попиту на продукцію, що створює передумови для рівномірного завантаження виробничих потужностей і зниження ринкових ризиків. Далі виступає можливість формування широкого та гнучкого асортименту продукції, який дозволяє адаптуватися до змін споживчих переваг і розширювати ринкові сегменти збуту.

Суттєвим економічним ефектом також є потенціал масштабування виробництва, що забезпечує можливість нарощування обсягів випуску без істотного зростання питомих витрат. Раціональне використання сировинних ресурсів сприяє підвищенню загальної ефективності виробничого процесу та зменшенню втрат на всіх етапах переробки. У свою чергу, оптимізація

технологічних операцій дозволяє досягти зниження собівартості продукції і безпосередньо підвищує її конкурентоспроможність.

З технологічної точки зору проєкт відзначається високим рівнем організації виробничих процесів, що базується на використанні сучасних автоматизованих технологічних ліній. Такий підхід забезпечує стабільність і безперервність виробничого циклу, мінімізує залежність від ручної праці та підвищує загальну продуктивність підприємства. Одночасно досягається стабільність якісних характеристик продукції, що є важливою умовою формування довіри споживачів.

Застосування автоматизованих систем також забезпечує точне дотримання рецептурних і технологічних параметрів у свою чергу знижує ймовірність відхилень у виробничому процесі, а ефективніше використання сировинної бази та ресурсного потенціалу підприємства буде сприяти загальному підвищенню економічної результативності діяльності.

Особлива увага в межах проєкту приділяється впровадженню сучасних систем контролю якості та безпечності харчової продукції. Зокрема, використання принципів НАССР забезпечує системний підхід до ідентифікації та управління потенційними ризиками, а також гарантує відповідність продукції чинним національним і міжнародним стандартам безпечності харчових продуктів.

Інвестиційна привабливість проєкту формується за рахунок сукупності взаємопов'язаних чинників. Серед них ключове місце займає стале зростання попиту на заморожені м'ясні напівфабрикати, що створює сприятливі ринкові умови для реалізації продукції. Не менш важливим фактором є відносно короткий термін окупності інвестицій, який підвищує привабливість проєкту для потенційних інвесторів. Також слід відзначити високий рівень рентабельності виробництва і значний потенціал розширення асортименту продукції в перспективі, що буде дозволяти формувати довгострокову стратегію розвитку підприємства.

Окремим стратегічним чинником є можливість виходу на нові регіональні та зовнішні ринки збуту, що сприяє диверсифікації каналів реалізації продукції та зниженню ринкових ризиків. Додатковою конкурентною перевагою є стратегічне

розташування підприємства в Одеській області, що забезпечує вигідні логістичні умови, доступ до сировинної бази та ефективні канали постачання продукції до основних ринків збуту.

Висновок до розділу 2

Ринок м'яса та заморожених м'ясних виробів в Україні функціонує в умовах структурних змін, спричинених трансформацією споживчого попиту, впливом макроекономічних чинників, воєнних ризиків та змінами у виробництві продукції тваринництва. Незважаючи на наявність кризових явищ, галузь зберігає потенціал подальшого розвитку завдяки зростанню попиту на продукцію швидкого приготування, розширенню асортименту заморожених напівфабрикатів та впровадженню сучасних технологій виробництва і зберігання харчової продукції.

Регіон має сприятливі передумови для розвитку м'ясопереробної промисловості завдяки наявності сировинної бази, розвиненої транспортно-логістичної інфраструктури, значного споживчого ринку та вигідного географічного розташування. Водночас перспективи розвитку галузі визначаються можливістю ефективного використання регіональних ресурсів, удосконалення логістичних процесів, розширення виробничих потужностей та підвищення рівня переробки м'ясної сировини.

Організаційно-економічне обґрунтування інвестиційного проєкту виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів засвідчило його відповідність сучасним тенденціям розвитку ринку та потребам споживачів. Формування виробництва орієнтоване на забезпечення стабільного попиту на продукцію, підвищення рівня завантаження виробничих потужностей, розширення асортиментної пропозиції та зміцнення конкурентних позицій підприємства на регіональному ринку.

Важливими перевагами проєкту є можливість подальшого розширення каналів збуту, виходу на нові сегменти ринку, формування стійких відносин із постачальниками сировини та використання логістичних переваг Одеської області. Сукупність зазначених факторів створює сприятливі умови для реалізації

інвестиційного проєкту та забезпечує передумови для отримання стабільних економічних результатів у довгостроковій перспективі.

Отже, результати проведеного дослідження підтверджують наявність достатнього ринкового та виробничого потенціалу для організації виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області. Встановлені тенденції розвитку галузі, оцінка регіональних переваг і визначення перспектив збуту продукції формують аналітичне підґрунтя для подальшого економічного обґрунтування інвестиційного проєкту та оцінювання ефективності його реалізації.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА ТА ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ПРОЄКТУ СТВОРЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ЗАМОРОЖЕНИХ М'ЯСНИХ ВИРОБІВ В ОДЕСЬКІЙ ОБЛАСТІ

3.1. Розрахунок інвестицій

Першочерговим етапом під час визначення економічної ефективності та обґрунтування доцільності впровадження проєкту є встановлення загальної потреби в інвестиційних ресурсах. Загальна сума капіталовкладень розраховується за такою формулою (3.1):

$$K = K_{\text{буд}} + K_{\text{об}} + T + M + H_z + OK \quad (3.1), \text{ де:}$$

$K_{\text{буд}}$ – витрати на спорудження виробничих об'єктів і проведення будівельно-монтажних робіт;

$K_{\text{об}}$ – витрати на придбання основного виробничого обладнання;

T – транспортно-заготівельні витрати, що становлять 3 % від вартості обладнання;

M – витрати на монтаж обладнання, прийняті на рівні 15 % від $K_{\text{об}}$;

H_z – інші супутні та невраховані витрати, величина яких дорівнює 15 % вартості обладнання;

OK – потреба підприємства в оборотних коштах з урахуванням швидкості їх обороту протягом року.

Визначення вартості будівництва виробничих приміщень здійснюється укрупненим методом. Для розрахунку використовується площа виробничих будівель і споруд, необхідних для організації діяльності підприємства, що становить 5 257,8 м², а також середня ціна будівельно-монтажних робіт на 1 м², яка дорівнює 14 000 грн. Отже:

$$K_{\text{буд}} = 5\,257,8 \times 14\,000 / 1000 = 73\,609,2 \text{ тис. грн.}$$

Транспортно-заготівельні витрати визначаються як 3 % від вартості технологічного обладнання:

$$T = 29\,263,21 \times 0,03 = 877,9 \text{ тис. грн.}$$

Для встановлення та налагодження обладнання передбачаються монтажні витрати у розмірі 15 % його вартості:

$$M = 29\,263,21 \times 0,15 = 4\,389,48 \text{ тис. грн.}$$

Окрім цього, враховуються додаткові та непередбачені витрати, які також приймаються на рівні 15 % від загальної вартості обладнання:

$$H_3 = 29\,263,21 \times 0,15 = 4\,389,48 \text{ тис. грн.}$$

З метою забезпечення безперервного виробничого процесу передбачається придбання комплексу технологічного обладнання. Його найменування, кількість та вартісні показники наведені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Розрахунок вартості обладнання для виробництва

№	Найменування обладнання	Кількість, шт	Ціна за шт ПДВ, грн/шт	Вартість обладнання з ПДВ, тис.грн
1	Ваги напільні ВН-600-4; настільні	7	19328,00	135,30
2	Вовчок фірми LASKA G620	1	2013000,00	2013,00
3	Машина для очищення цибулі V-ED51.5	1	480000,00	480,00
4	Вовчок фірми LASKA WW130	1	800889,00	800,89
5	Комбайн промисловий ОР-1	1	36700,00	36,70
6	Борошнопросіювач МП-2	1	31000,00	31,00
7	Змішувач фірми LASKA ME 250 N	3	940000,00	2820,00
8	Лінія виробництва котлет EconoLine 200 фірми Deighton: - формуюча машина Formatic	1	1050000,00	1050,00
9	- машина для нанесення сухої панірування EconoCrumb	1	427900,00	427,90
10	Шприц F222P вакуумний FREY	1	2301000,00	2301,00
11	Пристрій перекручування BAS 02 / SA	1	281000,00	281,00
12	Дільник сосискових гірлянд ASC-1809 (KFT, Іспанія)	1	460000,00	460,00
13	Сковорода електрична промислова Orest ТВРЕ	2	64769,00	129,54
14	Котел для варіння Orest EBP-60L	2	82580,00	165,16
15	Машина для очищення варених яєць WYHP-20	1	179000,00	179,00
16	Лінія виробництва млинців з начинкою компанії UTF GROUP: - апарат для приготування тістових заготовок;	1	880934,00	880,93
17	- охолоджуючий конвеєр;	1	630000,00	630,00
18	- апарат формування млинців з начинкою	1	1090000,00	1090,00
19	Тістоміс ТОРГМАШ МТМ-110	1	80044,00	80,04

Продовження таблиці 3.1

20	Напівпромислова лінія заготовок для піци фірми Benier: - тістодільник DAM MC	1	346364,00	346,36
21	- округлювач тіста Allround	1	150000,00	150,00
22	Камера попередньої розстойки	1	270932,00	270,93
23	Електричний дозатор для кетчупу та майонезу, розмашувач	1	44631,00	44,63
24	Транспортер для дозування начинки	1	91340,00	91,34
25	Тунельна піч PRISMAFOOD C/50	1	446776,00	446,78
26	Спиральна швидкозаморожуюча камера компанії Millenium Engineering	1	3610000,00	3610,00
27	Мультиголовкові вагові дозатори ISHIDA, серія RV	2	1002000,00	2004,00
28	Лінійний автоматичний трейсилер ILPRA FoodPack M7	2	1130000,00	2260,00
29	Пакувальний апарат SBB 800 фірми Tauras-Fenix	1	916600,00	916,60
30	Автомат Venus PC120 для зважування лотків та етикетування	3	627000,00	1881,00
31	Машина для миття LUREA TSC/TEC 150	1	589813,00	589,81
Всього				26602,92
Інше невраховане обладнання (10%)				2660,29
Всього				29263,21

Джерело: складено автором

Сукупні витрати на придбання та встановлення технологічного обладнання становлять:

$$\text{Коб} = 29\,263,21 + 877,9 + 4\,389,48 + 4\,389,48 = 38\,920,07 \text{ тис. грн.}$$

Для забезпечення стабільної діяльності підприємства необхідно також визначити обсяг вкладень в оборотні кошти. Їх величина розраховується за формулою (3.2):

$$\text{ОК} = \text{Сп} / \text{Коефоб} \text{ (3.2), де:}$$

Сп – повна собівартість виготовленої продукції, тис. грн;

Коефоб – коефіцієнт оборотності оборотних коштів протягом року.

За умови, що кількість оборотів оборотних коштів становить 4,15 рази на рік, потреба в інвестиціях в оборотний капітал дорівнює:

$$\text{ОК} = 152\,916,37 / 4,15 = 36\,847,32 \text{ тис. грн.}$$

Отже, загальний обсяг інвестицій, необхідних для реалізації проєкту будівництва цеху, визначається як сума витрат на будівництво, обладнання та оборотні кошти:

$$K = 73\,609,2 + 38\,920,07 + 36\,847,32 = 149\,376,59 \text{ тис. грн.}$$

3.2. Розрахунок виробничої програми цеху

Формування виробничої програми підприємства здійснюється як у натуральних показниках, так і у вартісному вираженні. Такий підхід дозволяє оцінити не лише запланований фізичний обсяг випуску продукції, а й очікувані економічні результати виробничої діяльності.

Річний обсяг виробництва у натуральному вираженні визначається за формулою (3.3):

$$ОП = ВП \times К_{вп} \times К_{зм} \text{ (3.3), де:}$$

ВП – виробнича потужність цеху, т;

К_{вп} – коефіцієнт використання виробничої потужності, який на стадії проєктування приймається на рівні 0,75;

К_{зм} – кількість робочих змін підприємства протягом року, що за проєктом становить 250 змін.

Підсумкові результати розрахунків річного випуску продукції за окремими видами, як у натуральному, так і у вартісному вираженні, наведені у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Виробнича програма цеху з виробництва

№	Найменування продукції	Змінна потужність, кг/зм	К _{вп}	К _{зм}	ОП, т	Діюча оптова ціна за 1 т без ПДВ, тис.грн.	Обсяг виробленої продукції без ПДВ, тис. грн.
1	Котлети Домашні	300	0,75	250	56,25	313,46	17632,21
2	Котлети Селянські	300	0,75	250	56,25	321,79	18100,96
3	Котлети Дніпровські	150	0,75	250	28,125	329,49	9266,83

продовження таблиці 3.2

4	Стейк січений по-швейцарськи	250	0,75	250	46,875	259,62	12169,47
5	Стейк січений з грудинкою	250	0,75	250	46,875	274,36	12860,58
6	Шашлик пастуший	250	0,75	250	46,875	333,97	15655,05
7	Ковбаски для смаження	400	0,75	250	75	268,59	20144,23
8	Ковбаски для грилю	450	0,75	250	84,375	278,85	23527,64
9	Млинці з м'ясом та рисом	500	0,75	250	93,75	271,15	25420,67
10	Млинці з м'ясом та яйцями	500	0,75	250	93,75	275,64	25841,35
11	Млинці з м'ясом птиці	500	0,75	250	93,75	332,69	31189,90
12	Піца з ковбасками	150	0,75	250	28,125	362,18	10186,30
	Всього	4000	-	-	750	-	221995,19

Джерело: складено автором

Таким чином, у межах виробничої програми проєкту передбачено випуск 4 т продукції, при цьому загальний обсяг реалізованої продукції у чинних оптових цінах без урахування ПДВ становить 221 995,19 тис. грн.

3.3. Розрахунок собівартості

Визначимо вартість основної сировини та матеріалів, необхідних для забезпечення річного обсягу виробництва, результати наведено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3

Розрахунок річної вартості сировини та матеріалів для виробництва

Статті витрат	Витрати за зміну, кг	К вп	К зм	Річна потреба у сировини, т	Ціна за одиницю, тис. грн.	Витрати за рік, тис. грн.
Сировина						
Котлетне м'ясо ялов.	592,0780	0,75	250	111,0146	219,8	24397,60
Ялов. жилована 1/г	180,5556	0,75	250	33,8542	206,9	7005,21
Ялов. жилована 2/г	460,4348	0,75	250	86,3315	187,7	16203,76
М'ясо котлетне свин.	216,3406	0,75	250	40,5639	129,4	5248,34
Свин. жилована п/ж	295,1356	0,75	250	55,3379	72,3	4001,36
Свинина жилована жирна	123,8537	0,75	250	23,2226	85,2	1977,49
М'ясо птиці	233,2731	0,75	250	43,7387	162,1	7089,03
Ковбаски для смаження	21,4286	0,75	250	4,0179	167,8	674,38
Соя гідратована	153,0926	0,75	250	28,7049	8,8	253,93
Соевий білок гідратований	57,5455	0,75	250	10,7898	17,8	192,56
Грудинка свиняча	23,1481	0,75	250	4,3403	142,8	619,99
Сир	102,9402	0,75	250	19,3013	322,3	6220,95
Крупа манна	9,7174	0,75	250	1,8220	19,8	36,02
Крупа рисова варена	97,2222	0,75	250	18,2292	37,1	675,88
Борошно в/г	1255,0047	0,75	250	235,3134	10,8	2534,14
Борошно на підсипку	1,4286	0,75	250	0,2679	10,8	2,88
Меланж	45,5945	0,75	250	8,5490	266,5	2278,63
Меланж на фарш	20,8333	0,75	250	3,9062	266,5	1041,16
Меланж для тіста	184,3453	0,75	250	34,5647	266,5	9212,83
Яйця курячі варені	48,6111	0,75	250	9,1146	41,5	378,61
Шпик	23,3645	0,75	250	4,3808	130,6	572,21
Цибуля	78,9246	0,75	250	14,7984	1,8	26,18
Панірування	21,8893	0,75	250	4,1042	65,9	270,56
Жир топлений	41,6667	0,75	250	7,8125	97,9	765,02
Олія соняшникова для тіста	42,0238	0,75	250	7,8795	64,6	509,13
Кетчуп	7,1429	0,75	250	1,3393	65,9	88,29
Майонез	7,1429	0,75	250	1,3393	91,5	122,60
Зелень	7,1429	0,75	250	1,3393	380,0	508,93
Усього сировина	4351,8811					92907,70
Допоміжні матеріали						
Сіль	42,7027	0,75	250	8,0068	11,4	91,15
Сіль 1/г для фаршу	12,5000	0,75	250	2,3438	11,4	26,68
Сіль 1/г для тіста	22,9819	0,75	250	4,3091	11,4	49,06
Цукор	5,1429	0,75	250	0,9643	13,3	12,83
Цукор 1/к для тіста	83,3333	0,75	250	15,6250	13,3	207,93
Дріжджі	2,8571	0,75	250	0,5357	40,9	21,92
Премікс 26	2,0833	0,75	250	0,3906	27,5	10,73
Вурсал ПФ	6,4054	0,75	250	1,2010	114,0	136,92
Профреш екстра	10,6758	0,75	250	2,0017	264,6	529,68
Дебрецинер комби	7,3913	0,75	250	1,3859	15,2	21,11
Куттергольд ПЦА	6,4054	0,75	250	1,2010	239,0	287,04

Продовження таблиці 3.3

Киоблаух ифедфер	6,2820	0,75	250	1,1779	228,7	269,37
Майоран гриль сосидж	3,3261	0,75	250	0,6236	201,2	125,45
Емульгатор	2,2174	0,75	250	0,4158	956,9	397,85
Камедь гуара	2,1350	0,75	250	0,4003	120,4	48,19
Вода, л	1940,6985	0,75	250	363,8810	14,0	5094,33
Усього матеріалів	2157,1381					7330,26
Разом	6509,0192					100237,95

Джерело: складено автором

Транспортно-заготівельні витрати, пов'язані із забезпеченням сировини, приймаються на рівні 2 % від її загальної вартості та визначаються таким чином:

$$T_c = 92\,907,7 \times 0,02 = 1\,858,15 \text{ тис. грн.}$$

Відповідно до даних Державної служби статистики України, середній рівень оплати праці в Одеській області становить: для працівників переробної промисловості – 24 116 грн, для персоналу допоміжних виробництв (зокрема транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність) – 29 038 грн, а для керівників та працівників фінансово-управлінського сектору – 30 569 грн. На основі зазначених показників здійснено розрахунок річного фонду оплати праці персоналу виробничого цеху, результати наведено в таблиці 3.4

Чисельність персоналу виробничого цеху визначається виходячи з норми обслуговування обладнання, що розраховується за формулою (3.4):

$$n = M / n \text{ (3.4), де:}$$

n – кількість працівників, осіб;

M – кількість встановленого обладнання (машин), шт.;

n – норма обслуговування одного працівника (шт/особу).

Додатково чисельність допоміжного та адміністративно-управлінського персоналу визначається відносно кількості основних виробничих працівників.

Так, допоміжні працівники становлять 30 % від чисельності основного персоналу:

$$48 \times 0,30 = 14,4 \approx 15 \text{ осіб.}$$

Керівний склад, фахівці та інші службовці приймаються у розмірі 15 % від кількості основних працівників:

$$48 \times 0,15 = 7,2 \approx 8 \text{ осіб.}$$

У підсумку загальна чисельність персоналу виробничого цеху визначається як сума всіх категорій працівників:

$$48 + 15 + 8 = 71 \text{ особа.}$$

Розрахунок фонду оплати праці виконується за формулою (3.5):

$$\text{ФОП} = \text{ЗПсер} \times \text{Ч} \times \text{n} \quad (3.5), \text{ де:}$$

ЗПсер – середній рівень заробітної плати за відповідною категорією працівників, грн;

Ч – чисельність працівників у відповідній категорії, осіб;

n – кількість місяців у році (у проєкті n = 12).

Таблиця 3.4

Розрахунок річного фонду оплати праці виробничого цеху

Категорії працівників	Чисельність, осіб	Середня заробітна плата в місяць, грн	Фонд оплати праці, тис. грн.	Відрахування в соціальні фонди, тис. грн. (22 %)
Робітники основного виробництва	48	24961	14377,54	3163,06
Робітники допоміжного виробництва	15	29038	5226,84	1149,90
Керівники, фахівці і інші службовці	8	30569	2934,62	645,62
Всього	71	-	22539,00	4958,58

Джерело: складено автором

Визначення потреби в енергоресурсах та водопостачанні здійснюється на основі укрупнених нормативів витрат, що встановлюються на 1 т перероблюваної сировини. Такий підхід дозволяє узагальнено оцінити обсяги споживання ресурсів у виробничому процесі та забезпечити планування їх необхідної кількості.

Таблиця 3.5

Розрахунок витрат на електроенергію та водопостачання

Вид матеріалу	Норма витрат на 1т	Ціна за одиницю, грн	Вартість, грн./т	Річні витрати, тис.грн/рік
Електроенергія, кВт	28,9	11,56	334,08	250,56
Вода холодна, м3	1,82	65,54	119,28	89,46
Вода гаряча, м3	2,17	78,65	170,67	128,00
Холод, Дж	934	11,2	10460,80	7845,60
Усього	-	-	11084,83	8313,62

Джерело: складено автором

Розрахунок амортизаційних відрахувань виконується із застосуванням прямолінійного методу, який базується на первісній вартості об'єктів основних засобів та встановленому строку їх корисного використання. Формула розрахунку має вигляд (3.6):

$$A_i = \text{ПВозі} / 1,2 / \text{Ткв} \quad (3.6), \text{ де:}$$

ПВозі – первісна вартість основних засобів;

Ткв – строк корисного використання основних засобів, років (для будівель – 20 років, для обладнання – 5 років).

Розрахунок амортизації для окремих груп активів:

$$A_{\text{буд}} = 73\,609,2 / 1,2 / 20 = 3\,067,05 \text{ тис. грн.}$$

$$A_{\text{обл}} = 38\,920,07 / 1,2 / 5 = 6\,486,68 \text{ тис. грн.}$$

Отже, сумарна величина амортизаційних відрахувань становить:

$$\text{Разом: } 3\,067,05 + 6\,486,68 = 9\,553,73 \text{ тис. грн.}$$

Інші операційні витрати, до яких відносять загальновиробничі витрати, витрати на ремонт та інші супутні витрати, визначаються на рівні 10 % від суми попередніх витрат (за винятком вартості сировини) і становлять:

$$(7\,330,26 + 8\,313,62 + 1\,858,15 + 22\,539 + 4\,958,58 + 9\,553,73) \times 0,1 = 5\,455,33 \text{ тис. грн.}$$

Фінансування інвестиційного проекту передбачається у повному обсязі за рахунок залучених кредитних ресурсів. Для реалізації проекту планується отримання банківського кредиту строком на 4 роки зі ставкою 18 % річних. Використання позикового капіталу обумовлює виникнення фінансових витрат у вигляді процентних платежів, пов'язаних із обслуговуванням кредиту.

Відсотки за користування кредитними коштами відносяться на собівартість продукції, що безпосередньо впливає на рівень витрат підприємства та формування відпускнуої ціни. При цьому сплата процентів здійснюється за рахунок чистого доходу підприємства, тоді як погашення основної суми кредиту проводиться за рахунок чистого (нерозподіленого) прибутку і не включається до операційних витрат звітного періоду. Така схема дозволяє коректно оцінити фінансові

результати діяльності та визначити вплив кредитного навантаження на економічні показники проєкту.

Загальна сума кредитних коштів становить 149 376,59 тис. грн і повертається рівними щорічними частинами по 37 344,15 тис. грн. У результаті цього відбувається поступове скорочення залишку основної суми боргу – від 149 376,59 тис. грн на початку першого року до повного його погашення наприкінці четвертого року реалізації проєкту.

Нарахування відсотків за кредитом, що включаються до собівартості продукції, представлено у таблиці 3.6. У міру зменшення залишку кредитної заборгованості обсяг процентних витрат щорічно скорочується: з 23 900,25 тис. грн у першому році до 5 975,06 тис. грн у четвертому. Сукупна сума процентних платежів за весь період користування кредитом становить 59 750,63 тис. грн.

Таким чином, загальний обсяг виплат за кредитом протягом усього періоду реалізації проєкту дорівнює 209 127,22 тис. грн.

Таблиця 3.6

Розрахунок потоку платежів за кредитом

Показник	Роки					Сума, тис. грн
	0	1	2	3	4	
Сума кредиту, тис. грн	149376,59					
Виплата тіла кредиту, тис. грн		37344,15	37344,15	37344,15	37344,15	149376,59
Непогашений залишок, тис. грн	149376,59	112032,44	74688,29	37344,15	0,00	
Відсоток за кредит, тис. грн	16,00%	23900,25	17925,19	11950,13	5975,06	59750,63
Щорічні платежі за кредитом, тис. грн		61244,40	55269,34	49294,27	43319,21	209127,22

Джерело: складено автором

Показники повної собівартості виробленої продукції, а також її величина з урахуванням витрат на сплату відсотків за кредитними зобов'язаннями узагальнено та наведено у таблиці 3.7, що дозволяє комплексно оцінити загальний рівень витрат підприємства.

Таблиця 3.7

Кошторис витрат на виробництво

Елементи економічних витрат	Сума витрат, тис. грн
1. Матеріальні витрати	110409,73
у тому числі:	
<i>Сировина</i>	92907,70
<i>Допоміжні матеріали</i>	7330,26
<i>Витрати на електроенергію та воду</i>	8313,62
<i>Транспортно-заготівельні витрати на сировину</i>	1858,15
2. Витрати на оплату праці	22539,00
3. Відрахування до соціальних фондів	4958,58
4. Амортизація	9553,73
5. Інші витрати	5455,33
Повна собівартість	152916,37
6. Відсотки за кредитом	23900,25
Всього витрат (собівартість виробленої продукції)	176816,63

Джерело: складено автором

3.4. Оцінка економічної ефективності проєкту

Економічний результат діяльності у вигляді прибутку від реалізації продукції визначається за формулою (3.7):

$P = OP - Sp$ (3.7), де:

P – річний прибуток, тис. грн;

OP – обсяг реалізованої продукції, тис. грн;

Sp – повна собівартість виробництва продукції, тис. грн.

На основі виконаних розрахунків прибуток підприємства становить:

$P = 221995,19 - 176816,63 = 45\,178,56$ тис. грн.

Подальшим етапом є визначення чистого прибутку з урахуванням податку на прибуток, що розраховується за формулою (3.8):

$$ЧП = P - P \times 0,18 \quad (3.8)$$

де 0,18 – ставка податку на прибуток (18 %).

Отже, чистий прибуток дорівнює:

$ЧП = 45\,178,56 - 45\,178,56 \times 0,18 = 37\,046,42$ тис. грн.

Розрахунок грошових потоків від інвестиційного проєкту представлений у таблиці 3.8.

Таблиця 3.8

Розрахунок грошових потоків від інвестиційного проєкту, тис. грн

Склад грошового потоку	Період реалізації проєкту, роки				
	1	2	3	4	5
Матеріальні витрати всього	110409,73	110409,73	110409,73	110409,73	110409,73
в тому числі					
<i>Витрати на сировину</i>	92907,70	92907,70	92907,70	92907,70	92907,70
<i>Витрати на тару та допоміжні матеріали</i>	7330,26	7330,26	7330,26	7330,26	7330,26
<i>Втрати на енергоресурси, воду</i>	8313,62	8313,62	8313,62	8313,62	8313,62
<i>Транспортно-заготівельні витрати на сировину</i>	1858,15	1858,15	1858,15	1858,15	1858,15
Витрати на оплату праці	22539,00	22539,00	22539,00	22539,00	22539,00
Витрати на ЄСВ	4958,58	4958,58	4958,58	4958,58	4958,58
Інші витрати	5455,33	5455,33	5455,33	5455,33	5455,33
Відсотки за кредитом	23900,25	17925,19	11950,13	5975,06	
Усього витрат	176816,63	170841,56	164866,50	158891,44	152916,37
Ціна за 1 т виробленої продукції, тис. грн	295,99				
Дохід від реалізації виробленої продукції, тис. грн	221995,19	221995,19	221995,19	221995,19	221995,19
Прибуток до оподаткування	45178,56	51153,63	57128,69	63103,75	69078,82
Податок на прибуток	8132,14	9207,65	10283,16	11358,68	12434,19
Чистий прибуток	37046,42	41945,97	46845,53	51745,08	56644,63
Амортизаційні відрахування	9553,73	9553,73	9553,73	9553,73	9553,73
Грошовий потік від проєкту	46600,15	51499,70	56399,25	61298,81	66198,36

Джерело: складено автором

Для оцінки реального грошового результату проєкту визначається чистий грошовий потік (3.9):

$$\text{ЧГП} = \text{ЧП} + \text{А}, \quad (3.9)$$

де А – сума амортизаційних відрахувань, тис. грн.

Таким чином: $\text{ЧГП} = 37\,046,42 + 9\,553,73 = 46\,600,15$ тис. грн.

Для оцінювання економічної ефективності інвестиційного проєкту використано ставку дисконту на рівні 18 %. Її величина визначена з урахуванням

середньої вартості залучення кредитних ресурсів в Україні, прогнозного рівня інфляції та галузевих ризиків м'ясопереробної промисловості.

Таблиця 3.9

Оцінка економічної ефективності інвестиційного проєкту з виробництва

Показники	Період реалізації проєкту, роки						Усього
	0	1	2	3	4	5	
ІС, сума інвестованих у проєкт коштів, тис. грн	149376,59						149376,59
ЧІ, чиста (приведена) вартість інвестованих у проєкт коштів, тис. грн	149376,59						149376,59
Грошовий потік, тис. грн		46600,15	51499,70	56399,25	61298,81	66198,36	281996,27
Коефіцієнт дисконтування		0,847	0,718	0,609	0,516	0,437	
Дисконтований грошовий потік, тис. грн		39491,65	36986,28	34326,33	31617,24	28935,91	171357,42
Дисконтований грошовий потік наростаючим підсумком, тис. грн	-149376,59	-109884,93	-72898,65	-38572,32	-6955,08	21980,83	
Чистий дохід (ЧД), тис. грн							132619,69
Чистий приведений дохід (NPV), тис. грн							21980,83
IRR, %	функція «BCД» з Excel						23,9%
Індекс доходності (ІД)							1,15
Період окупності (ПО), роки							3,21
Період окупності з врахуванням дисконтування (ПОдис.), років							4,22
Приріст вартості проєкту відносно інвестицій, %							14,72

Джерело: складено автором

Проведена оцінка економічної ефективності інвестиційного проєкту з організації виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області підтверджує його фінансову доцільність, високий рівень інвестиційної привабливості та перспективність реалізації в сучасних умовах розвитку харчової промисловості. Загальний обсяг інвестицій у реалізацію проєкту становить 149 376,59 тис. грн, які спрямовуються на будівництво виробничого цеху, придбання технологічного обладнання та запуск виробництва заморожених м'ясних виробів, до складу яких входять котлети, фаршировані м'ясні вироби, ковбаски для смаження та грилю, млинці з м'ясними начинками, а також заморожена піца.

Протягом періоду реалізації проєкту прогнозується формування чистого грошового потоку у розмірі 46 600,15 тис. грн у перший рік до 66 198,36 тис. грн, що забезпечує достатній рівень операційної ефективності та підтверджує здатність підприємства генерувати стабільні грошові надходження від реалізації продукції. Сумарний чистий дохід за весь період реалізації проєкту становить 281 996,27 тис. грн, а чистий дохід з урахуванням початкових інвестицій – 132 619,69 тис. грн, що свідчить про перевищення доходів над вкладеними інвестиційними ресурсами.

При цьому приведений (дисконтований) грошовий потік за ставкою дисконту 18 % дорівнює 171 357,42 тис. грн, що підтверджує збереження позитивного фінансового результату навіть з урахуванням вартості капіталу та фактору часу. Ключовим інтегральним показником ефективності інвестиційного проєкту є чиста приведена вартість (NPV), яка становить 219 80,83 тис. грн, що свідчить про створення додаткової вартості внаслідок реалізації проєкту.

Важливим показником інвестиційної привабливості є внутрішня норма доходності (IRR), яка становить 23,9 % і перевищує ставку дисконтування (18 %), що характеризує високий рівень рентабельності вкладених інвестицій. Додатково індекс доходності інвестицій (PI) дорівнює 1,15, що підтверджує економічну доцільність реалізації проєкту та його ефективність порівняно з альтернативними напрямками інвестування.

Аналіз строків повернення вкладених коштів показує, що простий період окупності (PO) становить 3,21 року, тоді як дисконтований період окупності (DPP) дорівнює 4,22 року, що свідчить про відносно швидке повернення інвестицій та прийнятний рівень інвестиційного ризику.

Загалом результати проведеної оцінки підтверджують, що інвестиційний проєкт з організації виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області є економічно ефективним, фінансово обґрунтованим та інвестиційно привабливим, а його реалізація дозволить забезпечити стабільні грошові потоки, підвищити рентабельність діяльності підприємства та зміцнити його позиції на ринку заморожених продуктів харчування.

3.5. Оцінка ризиків реалізації інвестиційного проєкту

Для забезпечення успішної реалізації інвестиційного проєкту необхідно здійснити оцінювання основних ризиків, які можуть впливати на досягнення запланованих фінансово-економічних результатів. Специфіка виробництва заморожених м'ясних виробів обумовлює наявність низки факторів невизначеності, пов'язаних із забезпеченням сировиною, енергоносіями, функціонуванням логістичної системи та змінами ринкової кон'юнктури.

До найбільш суттєвих ризиків проєкту належать сировинний, енергетичний, логістичний та ринковий ризики. Сировинний ризик пов'язаний із можливим зростанням цін на м'ясну сировину та нестабільністю її постачання. Оскільки матеріальні витрати формують основну частину собівартості продукції, коливання закупівельних цін безпосередньо впливають на рівень прибутковості підприємства. Для мінімізації даного ризику доцільно укладати довгострокові договори з постачальниками, диверсифікувати джерела постачання та формувати стратегічні запаси сировини.

Енергетичний ризик обумовлений високою залежністю виробництва від електроенергії, що особливо важливо для процесів заморожування, зберігання та транспортування готової продукції. Зростання тарифів на електроенергію або перебої з електропостачанням можуть призвести до збільшення виробничих витрат

та порушення технологічного процесу. Зниження впливу даного ризику можливе шляхом впровадження енергоощадного обладнання, використання сучасних холодильних систем та створення резервних джерел живлення.

Логістичний ризик пов'язаний із необхідністю забезпечення безперервного холодового ланцюга під час транспортування та зберігання продукції. Порушення температурного режиму може призвести до втрати якості продукції, додаткових витрат та репутаційних втрат підприємства. Мінімізація цього ризику передбачає використання спеціалізованого транспорту, впровадження систем моніторингу температурного режиму та контроль дотримання вимог безпечності харчових продуктів на всіх етапах руху продукції.

Ринковий ризик виникає внаслідок зміни споживчих вподобань, посилення конкурентної боротьби та коливань попиту. Для його зниження доцільно постійно здійснювати моніторинг ринку, розширювати асортимент продукції, впроваджувати маркетингові заходи та диверсифікувати канали збуту.

Для узагальнення результатів якісного оцінювання ризиків доцільно побудувати матрицю ризиків інвестиційного проєкту, яка дозволяє визначити пріоритетність управлінських заходів залежно від імовірності виникнення ризикової події та ступеня її впливу на результати діяльності підприємства (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Матриця ризиків інвестиційного проєкту виробництва заморожених м'ясних виробів

Вид ризику	Ймовірність виникнення	Ступінь впливу	Рівень ризику
Зростання цін на м'ясну сировину	Висока	Високий	Критичний
Зростання вартості електроенергії	Висока	Середній	Високий
Недосягнення планового обсягу реалізації	Середня	Високий	Високий
Посилення конкуренції на ринку	Середня	Середній	Помірний
Порушення холодового ланцюга	Низька	Високий	Помірний
Поломка технологічного обладнання	Низька	Середній	Помірний
Зміна регуляторних вимог	Низька	Середній	Низький

Джерело: складено автором.

Для оцінювання ризиків використано якісну шкалу, згідно з якою рівень ризику визначається на основі поєднання ймовірності виникнення ризикової події та сили її впливу на результати проєкту.

Як свідчать результати матриці ризиків, найбільш критичними для проєкту є ризики зростання вартості м'ясної сировини, підвищення тарифів на електроенергію та недосягнення запланованих обсягів реалізації продукції. Саме зазначені фактори мають найбільший вплив на формування грошових потоків та фінансових результатів діяльності підприємства. З огляду на це подальший аналіз ризиків доцільно здійснювати шляхом оцінювання чутливості проєкту до зміни ціни реалізації продукції та рівня виробничих витрат.

З метою кількісного оцінювання впливу ризиків на результати реалізації проєкту проведено аналіз чутливості за двома найбільш важливими параметрами – ціною реалізації продукції та рівнем інвестицій. Саме ці фактори мають визначальний вплив на величину грошових потоків та показники економічної ефективності інвестиційного проєкту. Результати аналізу наведено у таблиці 3.11.

Таблиця 3.11

Аналіз чутливості інвестиційного проєкту по двом параметрам

			Інвестиції				
			-10%	-5%	0%	5%	10%
Ціна за 1 т	-10%	NPV	-20007,30	-27476,12	-34944,95	-42413,78	-49882,61
		IRR	11,80%	9,84%	8,03%	6,35%	4,79%
		Т ок диск	5,84	6,18	6,52	6,85	7,19
	-5%	NPV	8455,60	986,77	-6482,06	-13950,89	-21419,72
		IRR	20,54%	18,28%	16,21%	14,28%	12,50%
		Т ок диск	4,61	4,89	5,17	5,45	5,72
	0%	NPV	36918,49	29449,66	21980,83	14512,01	7043,18
		IRR	28,85%	26,29%	23,94%	21,77%	19,76%
		Т ок диск	3,75	3,98	4,22	4,46	4,69
	5%	NPV	65381,39	57912,56	50443,73	42974,90	35506,07
		IRR	36,83%	33,96%	31,34%	28,93%	26,70%
		Т ок диск	3,11	3,31	3,52	3,72	3,93
	10%	NPV	93844,28	86375,45	78906,62	71437,79	63968,96
		IRR	44,57%	41,40%	38,50%	35,84%	33,38%
		Т ок диск	2,61	2,79	2,98	3,16	3,34

Джерело: складено автором

Проведений аналіз чутливості показав, що проєкт є найбільш чутливим до зміни ціни реалізації продукції. За базових умов реалізації чиста приведена вартість (NPV) становить 21 980,83 тис. грн, внутрішня норма дохідності (IRR) – 23,94 %, а дисконтований строк окупності – 4,22 року, що свідчить про економічну доцільність та інвестиційну привабливість проєкту.

Підвищення ціни реалізації на 5-10 % забезпечує суттєве покращення показників ефективності. Зокрема, значення NPV зростає до 50 443,73–78 906,62 тис. грн, внутрішня норма дохідності збільшується до 31,34–38,50 %, а дисконтований строк окупності скорочується до 3,52–2,98 року. Аналогічно позитивний вплив має зниження виробничих витрат, що сприяє зростанню прибутковості проєкту та прискорює повернення інвестованого капіталу.

Водночас несприятлива зміна досліджуваних параметрів призводить до істотного погіршення результатів проєкту. Так, при зниженні ціни реалізації на 5 % та одночасному зростанні виробничих витрат на 5 % чиста приведена вартість набуває від’ємного значення та становить –13 950,89 тис. грн. Найгірший сценарій спостерігається при одночасному зменшенні ціни реалізації на 10 % та збільшенні витрат на 10 %, коли значення NPV знижується до –49 882,61 тис. грн, внутрішня норма дохідності становить лише 4,79 %, а дисконтований строк окупності збільшується до 7,19 року. За таких умов проєкт втрачає інвестиційну привабливість та не може бути рекомендований до реалізації без додаткових заходів щодо зниження ризиків.

Для мінімізації впливу основних ризиків доцільно здійснювати постійний моніторинг ринкової кон’юнктури, контролювати рівень виробничих витрат, укладати довгострокові договори з постачальниками сировини, диверсифікувати канали збуту та впроваджувати енергоефективні технології. Важливим елементом управління ризиками є також формування резервного фонду коштів для покриття можливих непередбачених витрат та забезпечення фінансової стійкості підприємства на початкових етапах функціонування.

Отже, результати аналізу свідчать, що інвестиційний проєкт виробництва заморожених м’ясних виробів є економічно ефективним та інвестиційно

привабливим за базового сценарію розвитку подій. Водночас його успішна реалізація значною мірою залежить від підтримання запланованого рівня цін реалізації продукції та ефективного контролю виробничих витрат, які виступають ключовими факторами фінансової стійкості та прибутковості проєкту.

Основні техніко-економічні показники проєкту представлені в таблиці 3.12

Таблиця 3.12

Основні техніко-економічні показники проєкту

Найменування показника	Значення показника
1. Виробнича потужність, т/зм	4,00
2. Річний обсяг продукції в натуральному виразі, т	750,00
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності	0,75
4. Вироблена продукція в діючих оптових цінах, тис. грн.	221 995,19
5. Чисельність працюючих, осіб	71
6. Середньорічне вироблення продукції на одного працюючого, тис. грн./особу	3 126,69
7. Собівартість виробленої продукції, тис. грн.	176 816,63
8. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,80
9. Прибуток, тис. грн.	45 178,56
10. Чистий прибуток, тис. грн.	37 046,42
11. Чистий грошовий потік, тис.грн	46 600,15
12. Капітальні вкладення, тис. грн.	149 376,59
Інвестиції в будівництво	73 609,20
Інвестиції в обладнання	38 920,07
Інвестиції в оборотні кошти	36 847,32
13. Термін окупності капітальних вкладень, років	3,21
14. Режим роботи, змін в році	250,00
15. Дисконтований термін окупності інвестицій, років	4,22

Джерело: складено автором

Узагальнення результатів дослідження свідчить, що проєкт виробництва заморожених м'ясних виробів в Одеській області є економічно доцільним. За загального обсягу інвестицій 149 376,59 тис. грн очікуваний чистий прибуток становить 37 046,42 тис. грн, а дисконтований строк окупності – 4,22 року. Отримані результати підтверджують інвестиційну привабливість проєкту та можливість його практичної реалізації.

Висновок до розділу 3

У процесі розробки та економічного обґрунтування проєкту створення виробництва заморожених м'ясних виробів в Одеській області визначено необхідний обсяг інвестиційних ресурсів, сформовано виробничу програму підприємства, здійснено розрахунок собівартості продукції та оцінено основні показники економічної ефективності проєкту. Проведені розрахунки дозволили комплексно оцінити фінансові результати майбутнього виробництва та визначити перспективи його функціонування в умовах сучасного ринкового середовища.

Формування виробничої програми підтвердило можливість ефективного використання виробничих потужностей підприємства та забезпечення стабільного випуску широкого асортименту заморожених м'ясних виробів. Розрахунок собівартості продукції засвідчив економічну обґрунтованість запланованих витрат та можливість формування конкурентоспроможної цінової політики при збереженні належного рівня прибутковості виробництва.

Оцінювання фінансово-економічної ефективності інвестиційного проєкту показало позитивні результати його реалізації. Отримані значення чистого прибутку, грошового потоку, чистого приведенного доходу, внутрішньої норми дохідності та терміну окупності свідчать про достатній рівень інвестиційної привабливості проєкту та його здатність забезпечувати повернення вкладених коштів у прийнятні строки. Високий рівень рентабельності виробництва та можливість подальшого розширення асортименту продукції створюють передумови для довгострокового розвитку підприємства та зміцнення його ринкових позицій.

Проведений ризик-аналіз дозволив ідентифікувати основні виробничі, фінансові, ринкові та організаційні ризики реалізації проєкту. Результати аналізу чутливості підтвердили залежність ефективності проєкту від зміни цін реалізації продукції та рівня виробничих витрат, що обумовлює необхідність постійного моніторингу ринкової кон'юнктури. Водночас отримані результати засвідчили достатній запас фінансової стійкості проєкту та його здатність зберігати економічну доцільність за умов помірних змін зовнішнього середовища.

Отже, розроблений інвестиційний проєкт створення виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області є економічно ефективним та інвестиційно привабливим. Поєднання позитивних фінансово-економічних результатів, прийняттого рівня ризику, сприятливих ринкових умов і наявних регіональних переваг підтверджує доцільність його реалізації та створює підґрунтя для успішного розвитку підприємства в перспективі.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження економічної ефективності та ризик-аналізу інвестиційного проєкту створення виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області можна зробити такі висновки.

1. Досліджено економічну сутність та особливості реалізації інвестиційних виробничих проєктів у сфері виробництва м'ясних виробів. Встановлено, що інвестиційні проєкти в м'ясопереробній галузі є важливим інструментом забезпечення технологічного розвитку підприємств, оновлення виробничих потужностей, підвищення ефективності використання ресурсів та зміцнення конкурентних позицій на ринку. Визначено, що особливості таких проєктів обумовлені високою капіталомісткістю виробництва, залежністю від стану сировинної бази, необхідністю дотримання ветеринарно-санітарних вимог та забезпеченням безперервності виробничих і логістичних процесів.

2. Досліджено методичні підходи та систему показників оцінювання фінансово-економічної ефективності інвестиційних проєктів. Встановлено, що комплексна оцінка ефективності повинна базуватися на використанні системи взаємопов'язаних показників, серед яких чистий приведений дохід, внутрішня норма дохідності, індекс дохідності, період окупності та рентабельність інвестицій. Доведено, що застосування зазначених показників дозволяє враховувати як поточні економічні результати, так і стратегічні перспективи розвитку підприємства та обґрунтовувати доцільність інвестиційних рішень.

3. Охарактеризовано підприємницькі ризики інвестиційних проєктів у м'ясопереробній галузі та методи їх оцінювання. Визначено, що реалізація інвестиційних проєктів супроводжується впливом виробничих, фінансових, ринкових, організаційних та інноваційних ризиків, рівень яких формується під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів господарювання. Встановлено, що для оцінювання ризиків доцільно використовувати комплекс статистичних, експертних, аналітичних та економіко-математичних методів, які забезпечують можливість своєчасного виявлення потенційних загроз та розробки заходів щодо їх мінімізації.

4. Проведено діагностику стану та тенденцій розвитку ринку м'яса і заморожених м'ясних виробів в Україні. Встановлено, що ринок характеризується структурними змінами, пов'язаними з трансформацією споживчого попиту, змінами у виробництві продукції тваринництва та впливом макроекономічних і воєнних факторів. Водночас спостерігається зростання попиту на заморожені м'ясні напівфабрикати, що обумовлено підвищенням потреб споживачів у продукції швидкого приготування, зручності використання та тривалого зберігання.

5. Проаналізовано потенціал виробництва м'яса та м'ясних продуктів в Одеській області. Визначено, що регіон має сприятливі передумови для розвитку м'ясопереробної промисловості завдяки наявності сировинної бази, вигідному географічному розташуванню, розвиненій транспортно-логістичній інфраструктурі та місткому споживчому ринку. Встановлено, що поєднання аграрного потенціалу та логістичних переваг створює належні умови для реалізації нових інвестиційних проєктів у сфері виробництва м'ясної продукції.

6. Обґрунтовано організаційно-економічну доцільність реалізації інвестиційного проєкту виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів. Доведено, що запропонований проєкт відповідає сучасним тенденціям розвитку ринку та орієнтований на задоволення зростаючого попиту на заморожену продукцію. Визначено основні конкурентні переваги проєкту, серед яких широкий асортимент продукції, можливість виходу на нові ринки збуту, ефективне використання виробничих ресурсів та вигідне розташування підприємства в Одеській області.

7. Здійснено розрахунок необхідного обсягу інвестицій для створення виробничого цеху. Встановлено, що загальна потреба в інвестиційних ресурсах становить 149 376,59 тис. грн, у тому числі інвестиції в будівництво – 73 609,20 тис. грн, придбання обладнання – 38 920,07 тис. грн та формування оборотних коштів – 36 847,32 тис. грн.

7. Оцінено фінансово-економічну ефективність інвестиційного проєкту за допомогою системи фінансово-економічних показників. На основі проведених розрахунків встановлено, що загальний обсяг інвестицій, необхідних для реалізації проєкту, становить 149 376,59 тис. грн. За результатами оцінювання економічної ефективності отримано чисту приведену вартість (NPV) у розмірі 21 980,83 тис. грн, індекс прибутковості інвестицій – 1,15, внутрішню норму дохідності (IRR) – 23,9 %, а дисконтований період окупності – 4,22 року. Отримані результати свідчать про економічну доцільність реалізації інвестиційного проєкту виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області та підтверджують його інвестиційну привабливість за прийнятного рівня ризику. Додатково проведений сценарний аналіз засвідчив достатню стійкість проєкту до можливих змін ринкових умов, що підвищує перспективність його практичної реалізації.

8. Визначено основні ризики впровадження інвестиційного проєкту та запропоновано напрями їх зниження. Проведений аналіз чутливості засвідчив, що найбільший вплив на ефективність проєкту мають зміни ціни реалізації продукції та інвестицій. Для мінімізації ризиків рекомендовано здійснювати постійний моніторинг ринкової кон'юнктури, диверсифікувати канали збуту, оптимізувати структуру витрат, забезпечувати стабільність постачання сировини та формувати резерви фінансової стійкості підприємства.

Таким чином, результати дослідження підтвердили економічну доцільність створення виробництва широкого асортименту заморожених м'ясних виробів в Одеській області. Запропонований інвестиційний проєкт характеризується достатнім рівнем прибутковості, прийнятними строками окупності, позитивними показниками економічної ефективності та помірним рівнем ризику. Практична реалізація проєкту сприятиме розвитку м'ясопереробної галузі регіону, розширенню асортименту вітчизняної продукції, підвищенню конкурентоспроможності підприємства та зміцненню продовольчої безпеки регіону.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гвоздєв Ю. В. Економічна сутність і значення інвестицій та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. 2018. Вип. 33. С. 57-67. URL: <https://doi.org/10.32515/2413-340X.2018.33.57-67> (дата звернення: 04.03.2026).
2. Харчук С. А. Стан інвестиційної діяльності підприємств України в умовах економічної нестабільності. Економіка та держава. 2020. № 1. С. 66-72. URL: <http://www.economy.in.ua/?op=1&z=4489&i=11> (дата звернення: 04.03.2026).
3. Шайтанова Є. С. Моделювання управління інвестиційними ресурсами підприємства. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. 4 (16). С. 174–178.
4. Базиліук Я. Б., Покришка Д. С., Гейко Т. Ю., Дешко А. Л. Щодо заходів економічного відновлення України. Київ : НІСД, 2021. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2021-01/zahody-ekonomichnogo-vidnovlennya.pdf> (дата звернення: 05.03.2026).
5. Петренко О. П., Шевченко А.А., Атамась Г. П. Інституційне забезпечення державного управління у сфері залучення інвестицій в національну економіку. Економіка харчової промисловості. 2021. Т. 13, Вип. 4. С. 41-47.
6. Федоренко В. Г. Менеджмент: підручник. 2-ге вид., переробл. і доповн. К.: Алерта, 2014. 344 с.
7. Петухова О. М. Інвестування: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2014. 336 с.
8. Михайлик О., Демиденко О. Інвестиційний розвиток підприємств харчової промисловості: сутність та підходи до оцінювання. Економіка та суспільство. 2024. № 70. С. 194-202. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-194> (дата звернення: 10.03.2026).
9. Стахурська С. Особливості інвестиційних проєктних рішень з розвитку та змін організацій (на прикладі підприємств харчової промисловості). Економіка

та суспільство. 2025. № 73. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-80> (дата звернення: 12.03.2026).

10. Погребняк А. Ю., Ліннік І. Методичні підходи щодо оцінки ефективності діяльності підприємства. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2017. № 19. С. 187–192.

11. Касич А. О., Хіміч І. Г. Методичні підходи щодо оцінки ефективності діяльності підприємства. Бізнес Інформ. 2012. № 12. С. 176-179.

12. Манаєнко І. М. Складові інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку підприємств електроенергетики. К.: НТУУ «КПІ», 2015. 12 с.

13. Крейдич І. М., Бояринова К. О., Овчар О. С. Інноваційно-інвестиційна діяльність підприємств: стан, проблеми, перспективи. К.: ЦНЛ, 2012. 427 с.

14. Маслак О. І., Квятковська Л. А. Система оцінки показників інноваційного потенціалу промислового підприємства. Ефективна економіка. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=298> (дата звернення: 14.03.2026).

15. Чорна М. В., Глухова С. В. Оцінка ефективності інноваційної діяльності підприємств. Харків: ХДУХТ, 2012. 210с.

16. Барабанова В. В. Маркетингові дослідження: навч. посіб. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. 136 с.

17. Супрун М. С., Приходько Д. О. Ризики в підприємстві. 2019. 254 с.

18. Бай С. І., Буханенко І. І. Проектні ризики у системі господарських ризиків підприємства: економічна природа та специфіка. Підприємництво та інновації. 2026. № 40. С. 155–160.

19. Шепиленко В. Інвестиційні ризики в діяльності підприємств. Bulletin of Sumy National Agrarian University. 2022. № 2 (92). С. 24-29. URL: <https://doi.org/10.32782/bsnau.2022.2.3> (дата звернення: 16.03.2026).

20. Рудь О. Інвестиційний ризик-менеджмент: особливості аналізу та оцінки ризиків в інвестиційному проєкті. Економіка та суспільство. 2024. № 70. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-70-127> (дата звернення: 16.03.2026).

21. Шурда К. Е. Методи якісного та кількісного аналізу ризиків. Збалансоване природокористування. 2020. № 4. С. 64-72. URL: <https://doi.org/10.33730/2310-4678.4.2020.226622> (дата звернення: 20.03.2026).
22. Голубєв Д. І. Особливості ризику та невизначеності при оцінці ефективності управління інвестиційних проєктів. Вісник Запорізького національного університету. 2015. № 2 (26). С. 17-26.
23. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.03.2026).
24. Завадських Г. М. Основні напрямки і проблеми розвитку сучасного товарознавства. Збірник наукових праць ТДАТУ. 2024. № 1 (50). С. 104-111.
25. Бірюк Ю. В., Полоз Д. С., Чернюшок О. А. Аналіз ринку м'ясних напівфабрикатів в Україні. Матеріали конференції. Київ: НУХТ, 2021. С. 188-189.
26. Олійник Н. М., Тарасюк А. В., Макаренко С. М., Котик О. А. Проблеми та перспективи розвитку заморожених напівфабрикатів. Підприємництво і торгівля. 2019. № 24. С. 127-131.
27. Напівфабрикати: перспективи для бізнесу. Wizart. URL: <https://wizart.agency/napivfabrykaty-perspektyvy-dlya-biznesu/> (дата звернення: 24.03.2026).
28. Ринок заморожених напівфабрикатів в Україні. Pro-Consulting. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/rynokzamorozhennyh-polufabrikatov-v-ukraine-vozmozhnost-pokushat-bystro-i-sytно> (дата звернення: 26.03.2026).
29. Чернюшок О. А., Шевченко І. Ю., Бірюк Ю. В. Ринок м'ясних напівфабрикатів України та можливості розширення їх рецептурного складу. Матеріали конференції. Кривий Ріг: ДонНУЕТ, 2020. С. 144–145.
30. Головне управління статистики в Одеській області. URL: <https://od.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 30.03.2026).
31. Павлов О. І., Кулаковська Т. А. Методичні вказівки до виконання кваліфікаційної роботи. Одеса: ОНТУ, 2022. 32 с.

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний технологічний університет

ННІ економіки, управління і бізнесу ім. Г.Е. Вейнштейна
Кафедра національної та міжнародної економіки
Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітня програма «Економіка підприємства»

ДОДАТКИ
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
БАКАЛАВРА

**на тему «Фінансово-економічна ефективність і ризик-аналіз проєкту
організації виробництва широкого асортименту заморожених
м'ясних виробів в Одеській області»**

Здобувачки _____ Брітнер Н.В.

Керівник _____ д.е.н., проф. Дідух С.М

Одеса – 2026 рік

Зміст

1. Рис. 1 – Загальний алгоритм формування інвестиційних проєктних рішень при створенні та функціонуванні підприємства
2. Рис. 2 – Система цілей підприємства під час створення та впровадження інновації
3. Таблиця 1 – Комплексний підхід до визначення ефективності інноваційної діяльності
4. Рис 3. Умови необхідності та достатності визначення ефективності інноваційної діяльності підприємства
5. Таблиця 2 – Класифікація проєктних ризиків та методи їх зниження
6. Таблиця 3 – Динаміка кількості тварин
7. Таблиця 4 – Динаміка виробництва м'яса
8. Рис. 3 – Структура досліджуваних напівфабрикатів в Україні
9. Таблиця 5 – Динаміка погонів'я основних видів сільськогосподарських тварин в Одеській області
10. Таблиця 6 – Розрахунок вартості обладнання для виробництва
11. Таблиця 7 – Виробнича програма цеху з виробництва
12. Таблиця 8 – Розрахунок річної вартості сировини та матеріалів для виробництва
13. Таблиця 9 – Розрахунок річного фонду оплати праці виробничого цеху
14. Таблиця 10 – Розрахунок витрат на електроенергію та водопостачання
15. Таблиця 11 – Розрахунок потоку платежів за кредитом
16. Таблиця 12 – Кошторис витрат на виробництво
17. Таблиця 13 – Розрахунок грошових потоків від інвестиційного проєкту
18. Таблиця 14 – Оцінка економічної ефективності інвестиційного проєкту з виробництва
19. Таблиця 15 – Аналіз чутливості інвестиційного проєкту по двом параметрам
20. Таблиця 16 – Основні техніко-економічні показники проєкту

Додаток 1

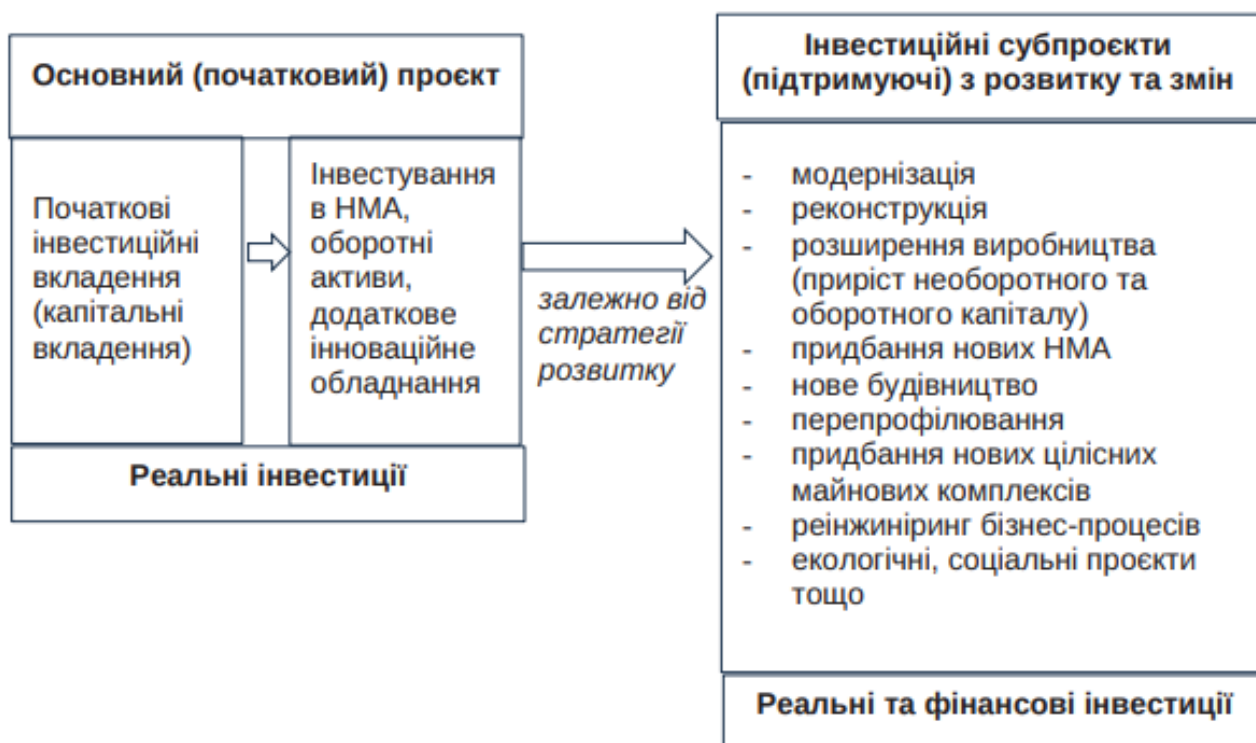

Рис. 1. Загальний алгоритм формування інвестиційних проєктних рішень при створенні та функціонуванні підприємства

Додаток 2

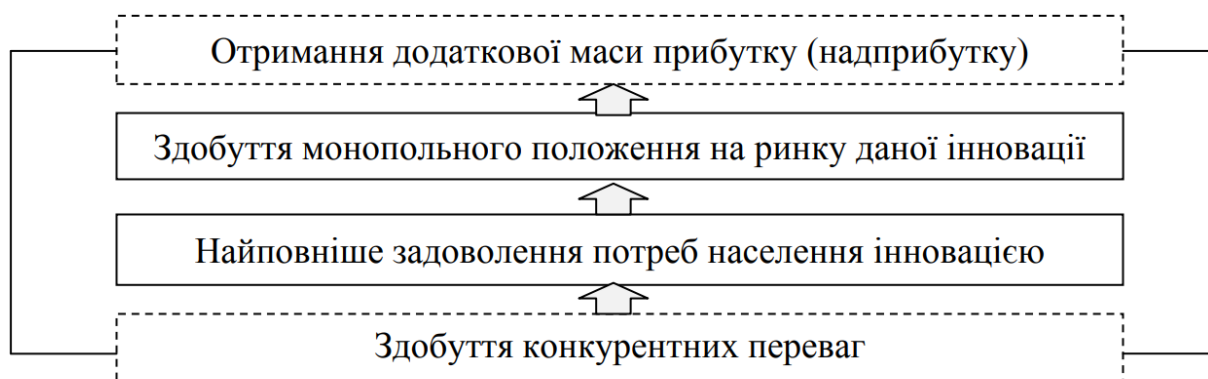

Рис. 2. Система цілей підприємства під час створення та впровадження інновації

Додаток 3

Таблиця 1

Комплексний підхід до визначення ефективності інноваційної діяльності

Особливості інноваційної діяльності	Складова комплексного підходу	Змістове відображення складових комплексного підходу
Варіативний розподіл отримання результату	Результативний підхід Цільовий підхід	Співвідношення наявного рівня прибутку від інноваційної діяльності до запланованого (max) рівня прибутку
Цільова спрямованість (отримання максимального прибутку)		
Висока капіталомісткість	Витратний підхід	Співвідношення прибутку від інноваційної діяльності та витрат на здійснення інноваційної діяльності
Значна тривалість інноваційного процесу		
Дуалістичний характер отримання результатів в часі (розвиток інновації на ринку)	Статико-динамічний підхід	Співвідношення результатів та витрат інноваційної діяльності з урахуванням фактору часу

Додаток 4

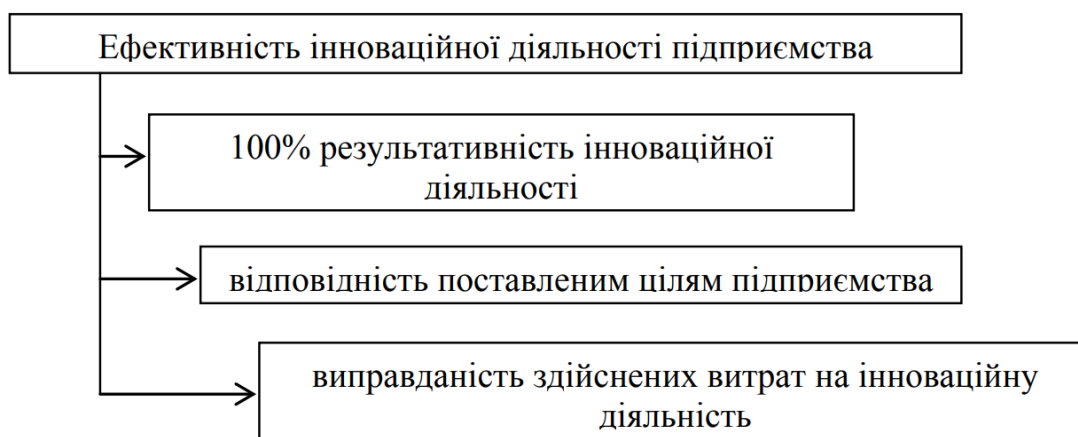

Рис 3. умови необхідності та достатності визначення ефективності інноваційної діяльності підприємства

Додаток 5

Таблиця 2

Класифікація проєктних ризиків та методи їх зниження

Проектні ризики	Характеристика ризиків	Заходи захисту
Затримка введення проєкту в експлуатацію	Причинами затримки будівництва можуть бути конструкційні прорахунки та помилки при проєктуванні, нездатність підрядника виконувати свої зобов'язання, а також затримка поставки та не комплектація обладнання	Внесення в договір підряду пункту про високі штрафи в разі затримки будівництва, встановлення фіксованої вартості будівництва, оформлення засновником гарантії своєчасного введення будівництва в експлуатацію на користь кредитора.
Виробничий ризик	Зумовлений технічними або економічними причинами, які означають зростання витрат через помилковий розрахунок витрат на електроенергію, охорону навколишнього середовища, а також нестачу сировинних запасів та перебоїв в постачанні.	Використовують страхування перебоїв у виробництві, довгострокові договори постачання, гарантії засновників.
Ризик, пов'язаний з управлінням	Пов'язаний з недостатньою кваліфікацією спеціалістів та низьким рівнем менеджменту.	Передбачається надання засновниками гарантії того, що проєктом протягом усього періоду користування кредитом керуватиме узгоджена з кредиторами компетентна група спеціалістів.
Збутові ризики	Пов'язані зі змінами кон'юнктури ринку: з рухом цін та зміною обсягів ринків продукції, що випускається, яка може не збігатися з розрахунковими прогнозами	Для обмеження цих ризиків використовують довгострокові договори з покупцями продукції, де фіксуються ціна та обсяги продажу продукції.
Фінансові ризики	Включають у себе всю сукупність ризиків, пов'язаних з фінансовими операціями. Це – валютні ризики зміни відсотка та інфляційні ризики.	Для зменшення цих ризиків використовують інструменти страхування (хеджування): валютні застереження, строкові угоди з валютою, відсоткові та валютні опціони.
Політичні ризики	Мають відношення до політичної та законодавчої діяльності держави, де здійснюється проєкт.	Використовують гарантії держави в безперешкодному переведенні грошей, страхування експортно-імпортними агентствами тощо.
Форс- мажорні ризики	Ризики, які важко передбачити: землетруси, пожежі, страйки тощо.	Страхування відомими та надійними страховими агентами.

Додаток 6

Таблиця 3

Динаміка кількості тварин

Індекс кількості сільськогосподарських тварин										
Показники	Роки									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Велика рогата худоба	96,6	98,2	95,9	94,4	92,8	92,9	92	87,3	93,5	92,8
Свині	96,3	94,2	91,6	98,6	95,1	102,6	95,4	88,2	102,9	88,8
Птиця	95,6	98,9	101,5	103,4	104,2	91	100,7	89,3	102,3	101,6

Додаток 7

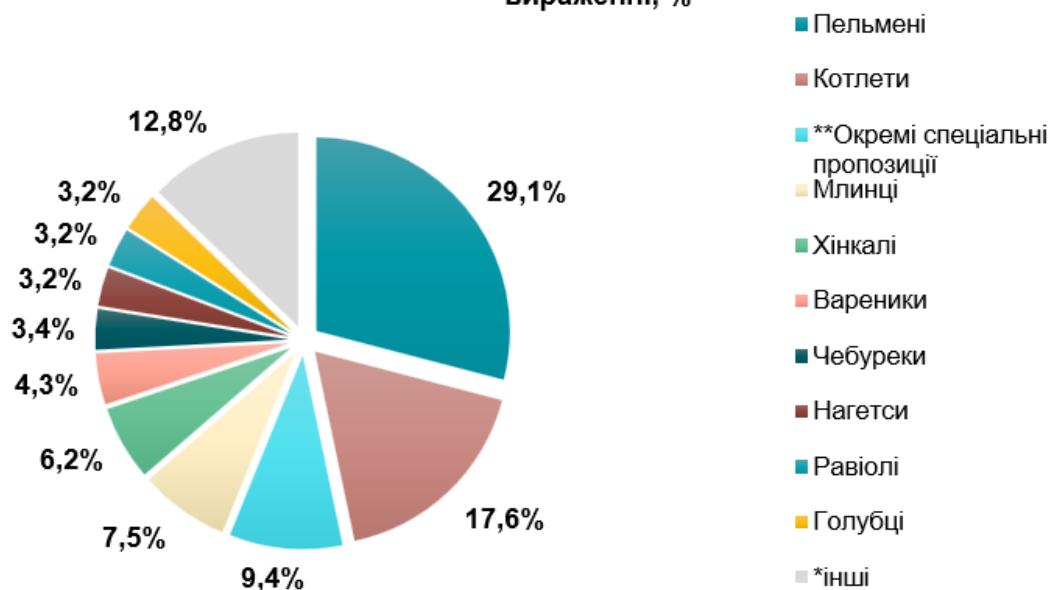
Таблиця 4

Динаміка виробництва м'яса

Індекс виробництва м'яса та м'ясних продуктів										
Показники	Роки									
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Яловичина	93	97,8	96,8	98,7	103	93,5	89,9	86,4	95,7	95,2
Свинина	102,3	98,4	98,4	95,5	100,8	98,4	103,8	91	96,9	105,3
М'ясо птиці всіх видів	98,2	102	101,5	106,3	109,7	101,7	97,8	91,2	105,2	107,1
М'ясо усіх видів	98,4	100	99,8	101,6	105,8	99,4	98,4	90,5	101,5	105,1

Додаток 8

Структура досліджуваних напівфабрикатів в Україні, у натуральному вираженні, %

*До інших належать: ковбаски, бургери, зрази, фрикадельки, біфштекси, шніцелі, піца, перець фарширований, пиріжки, люля-кебаби, стріпси

**Окремі спеціальні пропозиції які притаманні тільки одному виробнику (долма, кіш, чевапчичі, бульмені, міні, крокети, хачапурі, крученики, крокети)

Джерело: дані Державної служби статистики, оцінка Pro-Consulting

Рис. 4. Структура досліджуваних напівфабрикатів в Україні

Додаток 9

Таблиця 5

**Динаміка поголів'я основних видів сільськогосподарських тварин в
Одеській області**

Показник	01.01.2025	01.01.2026
Велика рогата худоба, тис. голів	121,4	115,7
Свині, тис. голів	142,1	148,6
Вівці та кози, тис. голів	238,9	231,4
Птиця, млн голів	1,931	2,3

Додаток 10

Таблиця 6

Розрахунок вартості обладнання для виробництва

№	Найменування обладнання	Кількість, шт	Ціна за шт ПДВ, грн/шт	Вартість обладнання з ПДВ, тис.грн
1	Ваги напільні ВН-600-4; настільні	7	19328,00	135,30
2	Вовчок фірми LASKA G620	1	2013000,00	2013,00
3	Машина для очищення цибулі V-ED51.5	1	480000,00	480,00
4	Вовчок фірми LASKA WW130	1	800889,00	800,89
5	Комбайн промисловий ОР-1	1	36700,00	36,70
6	Борошнопросіювач МП-2	1	31000,00	31,00
7	Змішувач фірми LASKA ME 250 N	3	940000,00	2820,00
8	Лінія виробництва котлет EconoLine 200 фірми Deighton: - формуюча машина Formatic	1	1050000,00	1050,00
9	- машина для нанесення сухої панірування EconoCrumb	1	427900,00	427,90
10	Шприц F222P вакуумний FREY	1	2301000,00	2301,00
11	Пристрій перекручування BAS 02 / SA	1	281000,00	281,00
12	Дільник сосискових гірлянд ASC-1809 (KFT, Іспанія)	1	460000,00	460,00
13	Сковорода електрична промислова Orest ТВРЕ	2	64769,00	129,54
14	Котел для варіння Orest EBP-60L	2	82580,00	165,16
15	Машина для очищення варених яєць WYHP- 20	1	179000,00	179,00
16	Лінія виробництва млинців з начинкою компанії UTF GROUP: - апарат для приготування тістових заготовок;	1	880934,00	880,93
17	- охолоджуючий конвеєр;	1	630000,00	630,00
18	- апарат формування млинців з начинкою	1	1090000,00	1090,00
19	Тістоміс ТОРГМАШ МТМ-110	1	80044,00	80,04
20	Напівпромислова лінія заготовок для піци фірми Benier: - тістодільник DAM MC	1	346364,00	346,36
21	- округлювач тіста Allround	1	150000,00	150,00
22	Камера попередньої розстойки	1	270932,00	270,93
23	Електричний дозатор для кетчупу та майонезу, розмашувач	1	44631,00	44,63
24	Транспортер для дозування начинки	1	91340,00	91,34

Продовження таблиці 6

25	Тунельна піч PRISMAFOOD C/50	1	446776,00	446,78
26	Спиральна швидкозаморожуюча камера компанії Millenium Engineering	1	3610000,00	3610,00
27	Мультиголовкові вагові дозатори ISHIDA, серія RV	2	1002000,00	2004,00
28	Лінійний автоматичний трейсилер ILPRA FoodPack M7	2	1130000,00	2260,00
29	Пакувальний апарат SBB 800 фірми Taurus-Fenix	1	916600,00	916,60
30	Автомат Venus PC120 для зважування лотків та етикетування	3	627000,00	1881,00
31	Машина для миття LUREA TSC/TEC 150	1	589813,00	589,81
Всього				26602,92
Інше невраховане обладнання (10%)				2660,29
Всього				29263,21

Додаток 11

Таблиця 7

Виробнича програма цеху з виробництва

№	Найменування продукції	Змінна потужність, кг/зм	К_{вп}	К_{зм}	ОП, т	Діюча оптова ціна за 1 т без ПДВ, тис.грн.	Обсяг виробленої продукції без ПДВ, тис. грн.
1	Котлети Домашні	300	0,75	250	56,25	313,46	17632,21
2	Котлети Селянські	300	0,75	250	56,25	321,79	18100,96
3	Котлети Дніпровські	150	0,75	250	28,125	329,49	9266,83
4	Стейк січений по-швейцарськи	250	0,75	250	46,875	259,62	12169,47
5	Стейк січений з грудинкою	250	0,75	250	46,875	274,36	12860,58
6	Шашлик пастуший	250	0,75	250	46,875	333,97	15655,05
7	Ковбаски для смаження	400	0,75	250	75	268,59	20144,23
8	Ковбаски для грилю	450	0,75	250	84,375	278,85	23527,64
9	Млинці з м'ясом та рисом	500	0,75	250	93,75	271,15	25420,67
10	Млинці з м'ясом та яйцями	500	0,75	250	93,75	275,64	25841,35
11	Млинці з м'ясом птиці	500	0,75	250	93,75	332,69	31189,90
12	Піца з ковбасками	150	0,75	250	28,125	362,18	10186,30
	Всього	4000	-	-	750	-	221995,19

Додаток 12

Таблиця 8

Розрахунок річної вартості сировини та матеріалів для виробництва

Статті витрат	Витрати за зміну, кг	К вп	К зм	Річна потреба у сировини, т	Ціна за одиницю, тис. грн.	Витрати за рік, тис. грн.
Сировина						
Котлетне м'ясо ялов.	592,0780	0,75	250	111,0146	219,8	24397,60
Ялов. жилована 1/г	180,5556	0,75	250	33,8542	206,9	7005,21
Ялов. жилована 2/г	460,4348	0,75	250	86,3315	187,7	16203,76
М'ясо котлетне свин.	216,3406	0,75	250	40,5639	129,4	5248,34
Свин. жилована п/ж	295,1356	0,75	250	55,3379	72,3	4001,36
Свинина жилована жирна	123,8537	0,75	250	23,2226	85,2	1977,49
М'ясо птиці	233,2731	0,75	250	43,7387	162,1	7089,03
Ковбаски для смаження	21,4286	0,75	250	4,0179	167,8	674,38
Соя гідратована	153,0926	0,75	250	28,7049	8,8	253,93
Соевий білок гідратований	57,5455	0,75	250	10,7898	17,8	192,56
Грудинка свиняча	23,1481	0,75	250	4,3403	142,8	619,99
Сир	102,9402	0,75	250	19,3013	322,3	6220,95
Крупа манна	9,7174	0,75	250	1,8220	19,8	36,02
Крупа рисова варена	97,2222	0,75	250	18,2292	37,1	675,88
Борошно в/г	1255,0047	0,75	250	235,3134	10,8	2534,14
Борошно на підсипку	1,4286	0,75	250	0,2679	10,8	2,88
Меланж	45,5945	0,75	250	8,5490	266,5	2278,63
Меланж на фарш	20,8333	0,75	250	3,9062	266,5	1041,16
Меланж для тіста	184,3453	0,75	250	34,5647	266,5	9212,83
Яйця курячі варені	48,6111	0,75	250	9,1146	41,5	378,61
Шпик	23,3645	0,75	250	4,3808	130,6	572,21
Цибуля	78,9246	0,75	250	14,7984	1,8	26,18
Панірування	21,8893	0,75	250	4,1042	65,9	270,56
Жир топлений	41,6667	0,75	250	7,8125	97,9	765,02
Олія соняшникова для тіста	42,0238	0,75	250	7,8795	64,6	509,13
Кетчуп	7,1429	0,75	250	1,3393	65,9	88,29
Майонез	7,1429	0,75	250	1,3393	91,5	122,60
Зелень	7,1429	0,75	250	1,3393	380,0	508,93
Усього сировина	4351,8811					92907,70

Продовження таблиці 8

Допоміжні матеріали						
Сіль	42,7027	0,75	250	8,0068	11,4	91,15
Сіль 1/г для фаршу	12,5000	0,75	250	2,3438	11,4	26,68
Сіль 1/г для тіста	22,9819	0,75	250	4,3091	11,4	49,06
Цукор	5,1429	0,75	250	0,9643	13,3	12,83
Цукор 1/к для тіста	83,3333	0,75	250	15,6250	13,3	207,93
Дріжджі	2,8571	0,75	250	0,5357	40,9	21,92
Премікс 26	2,0833	0,75	250	0,3906	27,5	10,73
Вурсал ПФ	6,4054	0,75	250	1,2010	114,0	136,92
Профреш екстра	10,6758	0,75	250	2,0017	264,6	529,68
Дебрецинер комби	7,3913	0,75	250	1,3859	15,2	21,11
Куттергольд ПЦА	6,4054	0,75	250	1,2010	239,0	287,04
Киоблаух ифеффер	6,2820	0,75	250	1,1779	228,7	269,37
Майоран гриль сосидж	3,3261	0,75	250	0,6236	201,2	125,45
Емульгатор	2,2174	0,75	250	0,4158	956,9	397,85
Камедь гуара	2,1350	0,75	250	0,4003	120,4	48,19
Вода, л	1940,6985	0,75	250	363,8810	14,0	5094,33
Усього матеріалів	2157,1381					7330,26
Разом	6509,0192					100237,95

Додаток 13

Таблиця 9

Розрахунок річного фонду оплати праці виробничого цеху

Категорії працівників	Чисельність, осіб	Середня заробітна плата в місяць, грн	Фонд оплати праці, тис. грн.	Відрахування в соціальні фонди, тис. грн. (22 %)
Робітники основного виробництва	48	24961	14377,54	3163,06
Робітники допоміжного виробництва	15	29038	5226,84	1149,90
Керівники, фахівці і інші службовці	8	30569	2934,62	645,62
Всього	71	-	22539,00	4958,58

Додаток 14

Таблиця 10

Розрахунок витрат на електроенергію та водопостачання

Вид матеріалу	Норма витрат на 1т	Ціна за одиницю, грн	Вартість, грн./т	Річні витрати, тис.грн/рік
Електроенергія, кВт	28,9	11,56	334,08	250,56
Вода холодна, м3	1,82	65,54	119,28	89,46
Вода гаряча, м3	2,17	78,65	170,67	128,00
Холод, Дж	934	11,2	10460,80	7845,60
Усього	-	-	11084,83	8313,62

Додаток 15

Таблиця 11

Розрахунок потоку платежів за кредитом

Показник	Роки					Сума, тис. грн
	0	1	2	3	4	
Сума кредиту, тис. грн	149376,59					
Виплата тіла кредиту, тис. грн		37344,15	37344,15	37344,15	37344,15	149376,59
Непогашений залишок, тис. грн	149376,59	112032,44	74688,29	37344,15	0,00	
Відсоток за кредит, тис. грн (16%)	16,00%	23900,25	17925,19	11950,13	5975,06	59750,63
Щорічні платежі за кредитом з виплатою відсотку на непогашений залишок, тис. грн		61244,40	55269,34	49294,27	43319,21	209127,22

Додаток 16

Таблиця 12

Кошторис витрат на виробництво

Елементи економічних витрат	Сума витрат, тис. грн
1. Матеріальні витрати	110409,73
у тому числі:	
<i>Сировина</i>	92907,70
<i>Допоміжні матеріали</i>	7330,26
<i>Витрати на електроенергію та воду</i>	8313,62
<i>Транспортно-заготівельні витрати на сировину</i>	1858,15
2. Витрати на оплату праці	22539,00
3. Відрахування до соціальних фондів	4958,58
4. Амортизація	9553,73
5. Інші витрати	5455,33
Повна собівартість	152916,37
6. Відсотки за кредитом	23900,25
Всього витрат (собівартість виробленої продукції)	176816,63

Додаток 17

Таблиця 13

Розрахунок грошових потоків від інвестиційного проєкту

Склад грошового потоку	Період реалізації проєкту, роки				
	1	2	3	4	5
Матеріальні витрати всього	110409,73	110409,73	110409,73	110409,73	110409,73
в тому числі					
<i>Витрати на сировину</i>	92907,70	92907,70	92907,70	92907,70	92907,70
<i>Витрати на тару та допоміжні матеріали</i>	7330,26	7330,26	7330,26	7330,26	7330,26
<i>Витрати на енергоресурси, воду</i>	8313,62	8313,62	8313,62	8313,62	8313,62
<i>Транспортно-заготівельні витрати на сировину</i>	1858,15	1858,15	1858,15	1858,15	1858,15
Витрати на оплату праці	22539,00	22539,00	22539,00	22539,00	22539,00
Витрати на ЄСВ	4958,58	4958,58	4958,58	4958,58	4958,58
Інші витрати	5455,33	5455,33	5455,33	5455,33	5455,33
Відсотки за кредитом	23900,25	17925,19	11950,13	5975,06	
Усього витрат	176816,63	170841,56	164866,50	158891,44	152916,37
Ціна за 1 т виробленої продукції, тис. грн	295,99				
Дохід від реалізації виробленої продукції, тис. грн	221995,19	221995,19	221995,19	221995,19	221995,19
Прибуток до оподаткування	45178,56	51153,63	57128,69	63103,75	69078,82
Податок на прибуток 18%	8132,14	9207,65	10283,16	11358,68	12434,19
Чистий прибуток	37046,42	41945,97	46845,53	51745,08	56644,63
Амортизаційні відрахування від проєкту	9553,73	9553,73	9553,73	9553,73	9553,73
Грошовий потік від проєкту	46600,15	51499,70	56399,25	61298,81	66198,36

Додаток 18

Таблиця 14

Оцінка економічної ефективності інвестиційного проєкту з виробництва

Показники	Період реалізації проєкту, роки						Усього
	0	1	2	3	4	5	
ІС, сума інвестованих у проєкт коштів, тис. грн	149376,59						149376,59
ЧІ, чиста (приведена) вартість інвестованих у проєкт коштів, тис. грн	149376,59						149376,59
Грошовий потік від проєкту, тис. грн		46600,15	51499,70	56399,25	61298,81	66198,36	281996,27
Коефіцієнт дисконтування (18%)		0,847	0,718	0,609	0,516	0,437	
Дисконтований грошовий потік у році, тис. грн		39491,65	36986,28	34326,33	31617,24	28935,91	171357,42
Дисконтований грошовий потік наростаючим підсумком, тис. грн	-149376,59	-109884,93	-72898,65	-38572,32	-6955,08	21980,83	
Чистий дохід (ЧД), тис. грн							132619,69
Чистий приведений дохід (NPV), тис. грн							21980,83
Внутрішня норма доходності (IRR),%	функція «ВСД» з Excel						23,9%

Продовження таблиці 14

Індекс доходності (ІД)		1,15
Період окупності (ПО), роки		3,21
Період окупності з врахуванням дисконтування (ПОдис.), років		4,22
Рентабельність інвестицій (Ri) за весь період реалізації проєкту, %		14,72

Додаток 19

Таблиця 15

Аналіз чутливості інвестиційного проєкту по двом параметрам

			Витрати				
			-10%	-5%	0%	5%	10%
Ціна за 1 т	-10%	NPV	-20007,30	-27476,12	-34944,95	-42413,78	-49882,61
		IRR	11,80%	9,84%	8,03%	6,35%	4,79%
		Т ок диск	5,84	6,18	6,52	6,85	7,19
	-5%	NPV	8455,60	986,77	-6482,06	-13950,89	-21419,72
		IRR	20,54%	18,28%	16,21%	14,28%	12,50%
		Т ок диск	4,61	4,89	5,17	5,45	5,72
	0%	NPV	36918,49	29449,66	21980,83	14512,01	7043,18
		IRR	28,85%	26,29%	23,94%	21,77%	19,76%
		Т ок диск	3,75	3,98	4,22	4,46	4,69
	5%	NPV	65381,39	57912,56	50443,73	42974,90	35506,07
		IRR	36,83%	33,96%	31,34%	28,93%	26,70%
		Т ок диск	3,11	3,31	3,52	3,72	3,93
	10%	NPV	93844,28	86375,45	78906,62	71437,79	63968,96
		IRR	44,57%	41,40%	38,50%	35,84%	33,38%
		Т ок диск	2,61	2,79	2,98	3,16	3,34

Додаток 20

Таблиця 16

Основні техніко-економічні показники проєкту

Найменування показника	Значення показника
1. Виробнича потужність, т/зм	4,00
2. Річний обсяг продукції в натуральному виразі, т	750,00
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності	0,75
4. Вироблена продукція в діючих оптових цінах, тис. грн.	221 995,19
5. Чисельність працюючих, осіб	71
6. Середньорічне вироблення продукції на одного працюючого, тис. грн./особу	3 126,69
7. Собівартість виробленої продукції, тис. грн.	176 816,63
8. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,80
9. Прибуток, тис. грн.	45 178,56
10. Чистий прибуток, тис. грн.	37 046,42
11. Чистий грошовий потік, тис.грн	46 600,15
12. Капітальні вкладення, тис. грн.	149 376,59
Інвестиції в будівництво	73 609,20
Інвестиції в обладнання	38 920,07
Інвестиції в оборотні кошти	36 847,32
13. Термін окупності капітальних вкладень, років	3,21
14. Режим роботи, змін в році	250,00
15. Дисконтований термін окупності інвестицій, років	4,22